

GÖTEBORGS UNIVERSITET

”Pepparkakan åkte båt!”

En kvalitativ studie gällande
barns strategier för att inkluderas i lek

Carina Bjurkvist och Annika Karlsson

KUFA BL/LAU 990

Handledare: Anette Hellman

Examinator: Torgeir Alvestad

Rapportnummer: VT 11-2920-21

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Abstract

Examensarbete inom lärarutbildningen

Titel: ”Pepparkakan åkte båt”. En kvalitativ studie gällande barns strategier för att inkluderas i lek.

Författare: Carina Bjurkvist och Annika Karlsson

Termin och år: VT 2011

Kursansvarig institution: Institutionen för Pedagogik, kommunikation och lärande

Handledare: Anette Hellman

Examinator: Torgeir Alvestad

Rapportnummer: VT 11-2920-21

Nyckelord: Barn, strategier, inkludering, lek, förskola

Denna studies syfte är att visa vilka strategier barn använder sig av för att inkluderas i lek. Vi valde detta område för att belysa och öka kunskapen om hur verksamma pedagoger kan stödja och öka barns samspel i leken. Vi utgick ifrån följande frågeställningar: Vilka strategier använder barn för att få tillträde i lek? Hur agerar barn i pågående lek när ett nytt barn söker tillträde? Resultat fick vi fram genom att videofilma barn i den fria leken på fem olika avdelningar vid två förskolor. Videofilmerna har vi sedan transkriberat och analyserat utifrån tidigare forskning, samt utifrån samt det sociokulturella perspektivet. Resultatet visar att delaktighet i lek är väldigt viktig för barn. Vi såg även att barn använder sig av flera olika strategier för att få tillträde till lek. Den verbala entrén är den som barn använder flitigast. En annan väl använd strategi var att barn träder in i ett område där lek pågick och (verbalt eller icke verbalt) efterliknade det beteende eller den aktivitet som utspelade sig. Språket har en viktig betydelse både gällande att föra leken framåt, men även vid förhandlingar kring rollfördelningen i leken. Vi såg att barn är väldigt engagerade och påhittiga när det gällde att hitta vilken strategi de skall använda sig av för att få tillträde till lek. Resultatet visar att barn många gånger möter verbalt eller fysiskt motstånd när de söker tillträde till lek. Vi anser att det är av stor betydelse för läraryrket att få ökad förståelse för hur barn inkluderas eller exkluderas i lek. Genom att tidigt uppmärksamma signalerna kan verksamma pedagoger stödja barn i deras samspel och minska riskerna för utanförskap.

Innehåll

1. Inledning	3
1.1. Syfte	4
1.2. Frågeställningar	4
1.3. Disposition	4
2. Bakgrund	5
2.1. Betydelsen av barns lek	5
2.2. Sociokulturella perspektivet	6
3. Litteratur och tidigare forskning	8
3.1. Barns lek	8
3.2. Barns språk och kommunikation	9
3.3. Barns sociala samspel och interaktion på förskolan	11
3.4. Barns strategier	13
3.5. Sammanfattning av litteratur och tidigare forskning	15
4. Metod	16
4.1. Urval	16
4.2. Genomförande av videoobservation	17
4.3. Metodanalys	18
4.4. Studiens validitet, reliabilitet och generaliserbarhet	18
4.5. Etiska aspekter	19
4.6. Beskrivning av förskolorna	20
5. Resultat och analys	22
5.1. Äldre barns strategier i lek	22
5.2. Elias gör flera försök att delta i lek	27
5.3. Yngre barns inkludering i lek	30
5.4. Samhörighetens betydelse i barns strategier	32
5.5. Interaktion mellan barn vid nytillkommen rekvisita	35
6. Sammanfattning av resultat och analys	39
7. Diskussion	40
8. Referenser	45
Bilaga A	47

1. Inledning

Utgångspunkt i denna studie är att undersöka barns samspel i lek. Vi har genom flerårig erfarenhet från arbete inom förskolan som pedagoger upplevt att det förekommer olika tillträdesstrategier mellan barn för att bli delaktiga i lek. Vi har också upplevt att det kan förekomma strategier för att utesluta barn från lek. Vi har därför valt att observera och undersöka barns olika strategier att bli inkluderade i lek på förskolan. Vi antar att det kan bero på flera olika saker som t.ex. ålder och kön. Vi anser att det är viktigt att öka medvetenheten hos verksamma pedagoger om att vissa barn kan hamna utanför i lek. Vi vill med detta arbete undersöka hur det förhåller sig för att öka medvetenheten hur pedagoger kan stötta och öka barns initiativ i lek. För att ytterligare belysa och kartlägga är det av stort intresse att undersöka mer om hur barns strategier ser ut. I vårt arbete inom förskolan är vi medvetna om att en viktig del i arbetet är att alla barn ska känna att de är lika mycket värda. Vi har som förskollärare i uppdraget enligt läroplanen, Lpfö 98, att få barnen att känna sig trygga och utvecklas i förskolan, inte bara i strukturerade aktiviteter utan även i den fria leken.

I den nya läroplanen (2010, s.6) kan vi läsa att; ”Förskolan ska erbjuda barnen en trygg miljö som samtidigt utmanar och lockar till lek och aktivitet. Den ska inspirera barnen att utforska omvärlden.” Vidare belyser läroplanen (2010, s.6) att ”barnen ska möta vuxna som ser varje barns möjligheter och som engagerar sig i samspelet med både det enskilda barnet och barngruppen.”

Pramling Samuelsson & Asplund Carlsson (2003) anser att grunden för barns lärande ligger i leken. Mot bakgrund av detta vill vi ge barnen bästa möjliga förutsättningar för att utvecklas i samspel med varandra. För att kunna erbjuda dessa förutsättningar är det av stort intresse att öka kunskapen bland verksamma pedagoger hur arbetet med att stödja och öka barns samspel i lek, genom att ta reda på vilka strategier barn använder sig av.

1.1. Syfte

Syftet med vår studie är att öka kunskapen i hur barn söker tillträde till lek. Vi vill också öka kunskapen i hur barn bemöter de barn som söker tillträde i en redan pågående lek. Genom att tidigt uppmärksamma signalerna kan vi stödja barn i deras samspel och minska riskerna för utanförskap.

1.2. Frågeställningar

- Vilka strategier använder barn för att få tillträde i lek?
- Hur agerar barn i pågående lek när ett nytt barn söker tillträde?

1.3. Disposition

Vi började uppsatsen med inledning och syfte där vi beskrev varför vi valt att ta reda på mer om hur barns strategier i leken ser ut. Därefter redogjorde vi för vår frågeställning. I nästa stycke beskriver vi de övergripande begrepp som vi anser viktiga i vår studie för att därefter beskriva de teoretiska perspektiv som vi anser lägger grunden för vårt arbete i förskolan. Vi gör en genomgång av litteratur och tidigare forskning i ämnet och lägger tyngd på leken och varför den är så viktig. Därefter beskrivs i metoddelen hur vi gått till väga för att få svar på våra frågeställningar. Vi har valt att redovisa resultat och analys under samma rubrik, det för att vi utifrån vårt empiriska material upplever att det ger en tydligare struktur för läsaren. Uppsatsen avslutas med en diskussion där vi redogör för svaren på våra frågor. Resultatet diskuteras utifrån litteratur och tidigare forskning i ett sociokulturellt perspektiv.

2. Bakgrund

Här kommer vi att redogöra för det vi redan känner till i vår förförståelse av barns lek som vi anser är så viktig i barns vardag på förskolan. Vi kommer också att beskriva det sociokulturella perspektivet som vi anser stämmer bra överens med hur vi ser på barns samspel, utveckling och lärande.

2.1. Betydelsen av barns lek

Pramling Samuelsson och Asplund Carlsson (2003) anser att grunden för barns lärande ligger i leken och för att de ska få bästa möjliga förutsättningar behöver vi vuxna visa acceptans, uppmuntran och närvaro i barns värld. De menar vidare att vi behöver skapa samspel som möjliggör möten mellan lek och lärande, samt öppna upp för olika situationer där barnen själva har möjlighet att bidra till olika lösningar och strategier. Pape (2001) beskriver på ett liknande sätt att lärandet bygger på samspelet mellan barn, miljö och vuxna och det är upplevelser och nyfikenhet som gör att de tar till sig lärdomarna. I läroplanen (2010, s.6) läser vi att:

Leken är viktig för barns utveckling och lärande. Ett medvetet bruk av leken för att främja varje barns utveckling och lärande ska prägla verksamheten i förskolan. I leken och det lustfyllda lärandets olika former stimuleras fantasi, inlevelse, kommunikation och förmåga till symboliskt tänkande samt förmåga att samarbeta och lösa problem. Barnet kan i den skapande och gestaltande leken få möjligheter att uttrycka och bearbeta upplevelser, känslor och erfarenheter.

Pramling Samuelsson och Asplund Carlsson (2003) menar att den kultur barn skapar i leken bland annat bygger på barns delaktighet. De menar också att i leken sker ett viktigt lärande där barn lär tillsammans och även lär av varandra.

I läroplanen för förskolan (2010, s.3) står det att;

Förskolan skall uppmuntra och stärka barnens medkänsla och inlevelse i andra människors situation. Verksamheten skall präglas av omsorg om individens välbefinnande och utveckling. Inget barn skall i förskolan utsättas för diskriminering på grund av

kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning hos någon anhörig eller funktionshinder eller för annan kränkande behandling.

I läroplanen för förskolan (2010, s.3) står det även att;

Barn tillägnar sig etiska värden och normer främst genom konkreta upplevelser. Vuxnas förhållningssätt påverkar barns förståelse och respekt för de rättigheter och skyldigheter som gäller i ett demokratiskt samhälle och därför är vuxna viktiga som förebilder.

2.2. Sociokulturella perspektivet

Vi har valt att i vår studie utgå ifrån det sociokulturella perspektivet. Det har vi gjort för att vi anser att detta perspektiv stämmer överens med hur vi ser på barns utveckling och hur vi vill arbeta för att stödja dem i deras fortsatta lärande på förskolan. Forsell (2005) menar att i det sociokulturella perspektivet är det samspelet mellan barnen i lek som är viktigt för att de ska utvecklas i sociala sammanhang. Imsen (2006) beskriver på ett liknande sätt att perspektivet fäster stor vikt vid kulturen som ram för individens lärande och socialisering in i en gemenskap under sin utveckling.

Säljö (2000) skriver att mänskliga handlingar ofta är en kombination av manuell och intellektuell verksamhet. Liknande anser Forsell (2005) som beskriver de hjälpmedel som vi använder i vår dagliga verksamhet. Hon beskriver att vi behöver en hammare för att slå i en spik och det kan behövas en anteckningsbok för att komma ihåg saker. Vidare menar Forsell även att teorin skiljer på fysiska och psykologiska redskap och att psykologiska redskap använder vi för att tänka och kommunicera med. Hon anser att det viktigaste psykologiska redskapet är språket. Forsell (2005) anser vidare att det är språket som kan ge oss delaktighet i andras perspektiv och ge oss sociokulturella erfarenheter. Hon belyser vidare att språket har en stor betydelse för människors förståelse av sin omvärld. Säljö (2000) menar att vi genom språket har en unik förmåga att dela erfarenheter med varandra. Han menar vidare att vi med språket som hjälpmedel ständigt kan byta information med omgivningen och på så sätt erövra nya kunskaper.

Forsell (2005) beskriver den sociokulturella teorin där människan anses som både en biologisk och kulturvarelse. Säljö (2000) menar att den biologiska utvecklingen startar vid födseln där människan börjar utveckla en rad kroppsliga färdigheter såsom att krypa, gå och sen springa. Han menar också att barn i olika delar av världen utvecklas relativt lika under denna fas och att när barnet sedan börjar använda ett språk tar den kulturella utvecklingen över. Säljö beskriver vidare hur barn från början är en kommunikativ varelse som inriktar sig på att samspela med andra människor i sin omgivning.

Vygotskij (1995) anser att genom interaktion med andra blir barnet delaktigt i det sätt som samhället utvecklats som kulturell tradition. Vidare menar han att alla människor är kreativa redan från tidig ålder och att det kan iaktas i deras lekar. Denna kreativitet kallar Vygotskij för fantasi och därigenom tolkas erfarenheter och känslor. Leken ger enligt Vygotskij barnet en chans att tolka sina upplevelser, dramatisera dem, härma och återskapa det de redan sett. Forsell (2005) anser att barnet hela tiden är på väg att erövra nya sätt att tänka och att förstå sin omvärld genom interaktion med andra människor. Hon menar att de erfarenheter barn får ger dem färdigheter att använda i nya situationer. Denna tanke ligger till grund för vad Forsell beskriver som ett av Vygotskijs mest kända begrepp *den närmaste utvecklingszonen*. Det kan förklaras som avståndet mellan det som barnet lärt sig och redan kan och det som barnet har möjlighet att lära sig med hjälp av stöd från andra människor.

3. Litteratur och tidigare forskning

Här kommer vi att redogöra för vad tidigare forskning säger om olika begrepp som är centrala i vår studie. Vi har valt att planera vår text utifrån olika centrala underrubriker, det för att vi upplever att det blir tydligare för läsaren. Vi kommer i slutet av vår litteraturgenomgång att göra en sammanfattning för att tydliggöra och belysa de aspekter som är centrala i vår forskningsstudie.

3.1. Barns lek

Imsen (2006) beskriver Vygotskijs sociokulturella perspektiv att leken har ett enormt inflytande över barnets utveckling. Hon menar vidare att ett kännetecken för lek är att det finns regler där barn alltid medvetet eller omedvetet håller sig till vissa ramar. Hon anser att leken då är regelstyrd. Imsen belyser vidare att i leken tar barnet på det inre planet själv kontrollen över sin lekvärld där barnet kan höja sig över miljöns fysiska begränsningar. Hon menar vidare att leken är ett tillstånd där barnet kan pröva sina idéer och förverkliga sina önskningar i en "låtsasvärld". Tellgren (2004) beskriver i sin avhandling det svåra i att verkligen sätta fingret på vad som definierar vad begreppet lek är. Hennes tolkning är att barn kommer överens om att vara med varandra och göra något tillsammans, med hjälp av den befintliga rekvisita och den befintliga miljön. Tellgren belyser vidare att i lek utmanas även barnen att starta en förhandling av vilken roll de skall få i leken. Hon menar vidare att i förskolans verksamhet skapas det dagligen olika interaktionsutrymmen där barnen samspelar med varandra i lek och samtal på olika sätt. Pramling Samuelsson och Sheridan (2006) anser att genom att barn leker tillsammans så utvecklar barn sin sociala kompetens, de skrattar, kommunicerar, kompromissar, lär sig turtagning, bli arga utan att slåss men även känna empati och sympati. De menar även att i leken får de möjlighet att lära sig att behärska sin styrka och samtidigt testa var gränserna går. Pramling Samuelsson och Sheridan (2006, s.86) skriver att "För att leken skall utvecklas tvingas barn finna lösningar på lekplanet, på samspeletsplanet och på det tekniska planet". De belyser även att det är när barnen leker i samförstånd som idéerna kommer som leder leken framåt och utvecklar leken. De menar vidare att det kan finnas tillfällen då det blir en maktkamp i leken, vilket kan ske när behovet av att få bestämma blir för stort för något barn. Pramling Samuelsson och Sheridan (2006) refererar till Knutsdotter Olofsson (1993)

som säger att det är först när barnen har blivit sams igen som leken kan fortgå, på ett djupare plan.

Pramling Samuelsson och Sheridan (2006) skriver om att barnen gemensamt skapar vilka värden som gäller under sin vistelse i förskolan. De skapar tillsammans normer för vilka rättigheter och skyldigheter som de sedan värderar högt. Pramling Samuelsson och Sheridan (2006, s.98) skriver att ” i första hand försvarar barn sina rättigheter till sina lekprojekt, sina saker och sina kamrater, men utökar sedan gradvis sina rättigheter”. De menar att på detta sätt kommer de till insikt om vilka gränser som är acceptabla för andras välbefinnande

Pramling Samuelsson och Sheridan (2006) beskriver lekens tre sociala lekregler som styr lekens utformning och som behövs för att behålla lekens harmoni. Den första regeln är *samförstånd*. Här är barnen medvetna om att de leker tillsammans men även vad de leker för lek. Den andra regeln är *ömsesidighet*. Här är alla barn, menar Pramling & Sheridan med i leken på en jämställd nivå, detta helt oberoende på ålder eller kön. Den tredje och sista regeln är *turtagande*. Här anser Pramling & Sheridan vidare att det handlar om att barnen är medvetna om att ibland är det du som bestämmer och ibland är det jag som får bestämma. Pape (2001, s.67) refererar i sin bok till Gadamer (1965) som menar att i sin lek ”förlorar barnet sig självt som subjekt och ger upp sina egna syften så länge leken pågår”. Han talar också om att barnet ”förvandlar” och tar på sig en förklädnad i leken för att det inte skall bli igenkänt och för att kunna ge uttryck för att det är en annan än det är. De får då möjlighet att leka sig igenom sina tidigare upplevelser. Pape (2001, s.67) refererar till Gadamer (1965) som skriver: ”leken förnyar sig själv genom att den hela tiden har möjlighet att röra sig hit och dit. Leken har en lös struktur. Den ändrar hela tiden orientering och alltså också riktning. Lek är aldrig generell, men alltid speciell.” Detta tolkar vi som att han menar att barn måste få tid och utrymme till att leka, för det är genom samspel med andra barn som utveckling kommer. Pape (2001) belyser vidare att barn genom att bli inbjudna till lek tar till sig olika färdigheter både för att samspela och kommunicera. Hon anser att barn lär sig på detta sätt flera olika sätt att leka, inte från oss vuxna utan av de andra barnen i deras omgivning.

3.2. Barns språk och kommunikation

Papé (2001) belyser att vänskap är viktigt för alla barn men hon skriver även att det alltid baseras på frivillighet. Hon menar enligt vår tolkning att vi vuxna kan bestämma att barn ska

leka tillsammans men vi kan inte bestämma att barn ska bli vänner. Hon belyser även vikten av att kommunicera med andra människor i mångt och mycket är nyckeln till att skapa god kamratskap. Papé menar vidare att det är i leken som barnen tränar, prövar och utvecklar sin förmåga att ha kompisar och att vara en kompis. Pramling Samuelsson & Sheridan (2006, s.87) citerar Stig Broström (1998) som säger att; ”vänskap växer fram när två eller flera personer vill vara tillsammans, när de kan ta varandras perspektiv och kan handla i överensstämmelse med den andres idéer och avsikter till att skapa och delta i gemensamma aktiviteter”.

Löfdahl (2007) menar att i interaktionen mellan barnen så har språket en viktig roll som ett redskap för barnen att kunna förhandla men även förmedla sitt budskap inom sin kamratkultur. Hon menar vidare att de kulturella rutiner som barnen deltar i under sin vistelse på förskolan blir en form av trygghet för varje individ. Utifrån detta menar Löfdahl att när barnen är trygga så vågar de prova nya tolkningar av sina upplevelser, men även hantera nya oväntade och otydliga situationer.

Säljö (2000) menar att i det sociokulturella perspektivet lär människor genom att delta i kommunikativa och praktiska samspel med andra. I interaktion med andra möter vi olika sätt att resonera och tolka verkligheten. Papé (2001) belyser att våra erfarenheter använder vi sedan i framtida situationer för att förstå och kommunicera med varandra. Hon ger även ett tydligt budskap till oss hur viktig språket och kommunikationen mellan barn-barn och barn-vuxna är. Hon menar att det är viktigt att barn får tillfälle att utveckla sin egen förmåga till samarbete men även få utveckla en självtillit till sin egen förmåga. Utifrån detta belyser även Papé (2001) vidare att det då blir de vuxnas uppgift att finnas som stöd och vägledning i barnets eget kunskapssökande bland annat genom att främja barns lek men även samarbete.

Löfdahl (2003) menar att barns samspel är komplext och att barnen tar olika roller beroende på vem de interagerar med. Hon menar enligt vår tolkning att det finns inget rätt eller fel i barns samspel, deltagare byts ut och sammanhangen förändras och därmed förutsättningarna. Löfdahl (2003) skriver vidare att dessa förutsättningar gör leken till en arena där barn får möjlighet att utveckla sin kommunikativa kompetens. Dysthe (2003) belyser en problematik kring hur barns agerande är kopplat till omgivningens uppfattning om barnet. Dysthe (2003, s.147) skriver att ” barnets självuppfattning och uppträdande ett resultat av en förhandling om roller och positioner där både barnet, pedagoger, vänner och familj medverkar ”. Hon menar vidare att det är sammanhanget som har eller får betydelse för hur barnet agerar. Dysthe

beskriver detta genom att barnen träder in i olika intersubjektiva rum där de anpassar sig efter gällande normer för att bli inkluderade i aktiviteten. Hon menar även att det kan vara svårt att se varje individ som en deltagare i socialt sammanhang, att normer och värden är djupt rotade och förgivet tagna i förskolans verksamhet. Utifrån detta belyser Dysthe att det är lättare att bevara en bild av att barns förmåga att kontrollera och ta ett beslut i varje enskilt sammanhang. Med andra ord tolkar vi detta som att det är viktigt att vi vuxna är medvetna om att barn ständigt utmanas att få tillträde till olika intersubjektiva rum i sin vardag på förskolan. Dysthe skriver även om vikten att barn hittar koden till det intersubjektiva rummet för att inte hamna utanför och bli exkluderad. Här har språket och förmågan att kommunicera en central roll.

Pape (2001) anser för att barn skall få tillfälle att kommunicera så förutsätter det att barn får tillgång till språket i dess olika former, det talade, det skrivna och kroppsspråket. Hon menar att det är pedagogernas ansvar att skapa utrymme för barns språkliga utveckling i förskolan. För att barn skall kunna uttrycka sina tankar och funderingar så krävs att barn ha den förmågan men även en känsla för att visa hänsyn till sina kamrater. Utifrån detta menar Pape vidare att det är de vuxnas uppgift att skapa en tillåtande atmosfär där barnen får hjälp att lösa konflikter och missförstånd i ett respektingivande klimat. Hon anser att lärandet sker i samspel med andra människor i ett sociokulturellt perspektiv, utifrån detta synsätt blir samspelet mellan vuxna-barn och barn-barn centralt och så även barnens sociala kompetens en viktig del i det livslånga lärandet.

3.3. Barns sociala samspel och interaktion på förskolan

Vad gäller barns sociala samspel så menar Pramling Samuelsson och Sheridan (2006) att en del barn har en så kallad lekkompetens och startar upp nya lekar, de får ofta med sig kamrater i sin lek. Pramling Samuelsson och Sheridan menar vidare att dessa barn inte har problem med att gå in i en redan pågående lek och här läsa av vilka lekregler som gäller. De belyser att det även finns de barn som har svårt att påbörja en lek eller som aldrig får vara med och leka. Pramling Samuelsson och Sheridan anser vidare att det ibland behövs en pedagog som finns med och stödjer barn för att kunna komma in i leken och leka med andra barn. De poängterar att när pedagogen deltar i leken så är han/hon en förebild för hur man kan agera i leken. De menar även att när vuxna aktivt deltar i leken så kan vi mer aktivt stödja barn i att utveckla de

förmågor som krävs för att leken skall fortgå. Tellgren (2004) beskriver liknande i sin forskning kring barns samvaro och interaktion i förskolan, där hon har sett att barn flera gånger om dagen får arbeta för att finna lekkamrater på olika sätt. Hon menar vidare att barns lek utsätts för ständiga avbrott av de dagliga rutinerna såsom mat, vila och samlingar m.m. I dessa övergångssituationer skapas en "samlingsplats" enligt Tellgren (2004) där några av barnen samlas och söker efter nya eller nygamla konstellationer för att återigen påbörja en ny aktivitet eller samtal. Vygotskij (1995) menar att i ett sociokulturellt perspektiv ser man barn som en kompetent aktör i sin vardag. Han anser att alla människor är kreativa redan från tidig ålder och att det kan iakttas genom deras lekar. Han menar vidare att barnen ingår i en gemenskap där de påverkar och blir påverkade av varandra. Tellgren (2004) tar i sin avhandling reda på hur barnen leker, inte vad de leker. Hon belyser att det krävs en stark vilja, mycket engagemang och en hel del energi från barnen för att få ingå i en grupp eller gemenskap, men även att barnen lägger mycket kraft på att försvara redan etablerade lekkonstellationer. Tellgren (2004) menar att en strategi för att få tillträde är att skapa kamratallianser, det innebär att barnen knyter an till andra barn i sin omgivning. Hon anser att barn lägger mycket energi på två grundläggande strategier, den ena är att skapa kamratallianser och den andra är att skydda sitt interaktionsutrymme. Hon beskriver interaktionsutrymme med de situationer där lek och andra aktiviteter som barn ägnar sig åt tillsammans äger rum.

Pape (2001) anser att vara med och leka kräver en viss förmåga hos barn att umgås med andra, men det är ju även genom att leka som man tränar den förmågan. Vi refererar till Pape (2001, s.56) som skriver att vi kan beakta "leken både som ett mål och som ett medel i arbete med social kompetens".

I förskolan pågår enligt Dysthe (2003) ständigt förhandlingar mellan barnen inom de intersubjektiva rum som barnen skapar. Änggård (2006) skriver om att barn förhandlar ständigt om vem de skall vara med, vem som ska uteslutas ur gemenskapen men också om vem som skall bestämma. Hon menar vidare att det ofta kan vara så att själva umgänget med kamraterna är viktigare än vilken aktivitet man gör. Det är enligt Änggård viktigt för barnen att känna en samhörighet med de man är med, bekräftelse är också viktigt, det kan vara samhörighet såsom kön, ålder eller vad man målar.

Vi refererar till Löfdahl (2007, s.15) som skriver

Att vara förskolebarn innebär att man är del av en specifik kamratkultur som innehåller kunskaper både om den egna och om kamraternas sociala statusposition, om vem som kan vara med och leka, vem som bestämmer leken, hur man ska bete sig mot varandra osv.

Löfdahl (2007) menar att när barn vistas på förskolan så ingår de i en grupp där de hela tiden interagerar med kamraterna och pedagoger. Hon skriver att kamratkulturer består av handlingar och möten mellan barnen. När vi tittar på kamratkultur i förskolan enligt Löfdahl så är det framför allt hur barnen interagerar med varandra, med andra ord gruppdynamiken och inte hur det enskilda barnet agerar. Löfdahl menar att kamratkultur kan förstås genom vad barnen förhandlar om men även hur de förhandlar, men även var de förhandlar. Hon menar vidare att barn ständigt tolkar sina nya erfarenheter och omvandlar sin omgivande verklighet för att göra den begriplig och använda sina nya erfarenheter i sina framtida aktiviteter.

3.4. Barns strategier

När barn vill ha tillträde till en redan pågående lek eller samtal, så måste de enligt Tellgren (2004) träda in i ett lekområde där det redan pågår en etablering av en ny aktivitet eller så har det redan startat en ny aktivitet. Hon menar att barn ofta möts av fysiskt eller verbalt motstånd av de deltagare som försöker skydda sitt lekområde och upprätthålla det. Hon menar vidare att detta gör att barn som vill få inträde i en redan pågående aktivitet måste stå på sig och försöka få tillträde på olika sätt. Många barn möter enligt Tellgren denna utmaning flera gånger dagligen, en del barn ger upp och andra ber de vuxna om hjälp för att få tillträde till lek. Tellgren (2004) skriver om att barn kan hitta flera olika komplexa strategier för att få tillträde till de andra kamraternas interaktionsområde och lekområde

Tellgren (2004) redovisar i sin avhandling för vilka de vanligaste strategierna är när barn söker tillträde till interaktion med andra barn. I sina studier såg hon att den ”icke-verbala entrén” gav flest tillträden till lek. Här gick barnet in i leken utan att säga något, de börjar utföra liknande aktiviteter som de barn som redan leker gör. Tellgren (2004, s.131) såg även en strategi som var ”att inringa området” men även att ”referera till vuxnas auktoritet”, dessa båda strategier mynnade ofta ut i ett lyckat inträde i lek. Tellgren betonar även att de oftast

används tillsammans med andra strategier för att få ett positivt tillträde till lek. I Tellgrens (2004, s.131) studier framkom även att ”fråga om tillträde” fungerade i vissa situationer, men ofta var det om barnet frågade en deltagare om lov att vara med och leka eller om barnet skickade ett ombud som förde dess talan. Ytterligare en strategi hon beskriver går ut på att tråda in i pågående lek genom att erbjuda en sak, en leksak eller present till någon eller några av deltagarna.

Tellgren (2004) visar att barn har en stor förmåga att finna olika lösningar i sina möten med kamraterna på förskolan. Hon menar att barn har en förmåga att observera vad det är som kamraterna leker och hur de leker, detta innan de träder in i interaktion med sina kamrater. Tellgren (2004, s.131) benämner denna strategi som ”iakttagande strategi” och hon menar enligt vår tolkning att den förbereder barnet för att göra entré i leken med ”icke-verbal strategi”. Ytterhus (2003) beskriver liknande strategier. Hon menar att barn främst har två strategier. Den ena är att studera leken, söka ögonkontakt för att sedan bli tillfrågad eller kanske själv fråga om tillträde. Den andra är att stå vid sidan om och få överblick för att därefter komma med ett eget initiativ som passar in i leken.

Tellgren (2004) visar vidare i sin studie att barn har många olika strategier som med hjälp av varandra på olika sätt ger barnen en möjlighet att få tillträde till lek. Hon betonar även att förskolan inte medvetet lär ut några strategier till barnen i hur de kan agera för att få tillträde till lek med kamraterna, utan att det är något som barnen själva hittar olika strategier för vad som fungerar i just den kamratkultur som finns där barnen befinner sig. Tellgren (2004, s.131) menar att den strategin som de vuxna möjligen lär barnen är att ”fråga om tillträde”. Strandberg (2009) anser att barns förmåga att hjälpa varandra växer när de upplever att vuxna hjälper varandra och hjälper barn. Han menar att Vygotskijs grundantagande att vårt inre tänkande styrs av yttre interaktioner. Strandberg (2009, s.61) hänvisar till ett talspråk som säger att “barn inte gör som vi säger utan som vi gör.”

Tellgren (2004) menar att barn försöker tillämpa olika strategier för att få vara med och leka. Hon belyser även att de flesta inte ger upp om det första försöket inte fungerade, utan då testar de en annan strategi. Hon såg även att barnen anpassade sina tillträdesstrategier efter hur de andra barnen motsätter sig tillträdet i lekområdet.

3.5. Sammanfattning av litteratur och tidigare forskning

Litteraturen bekräftar vår övertygelse om att barns lek är oerhört viktig. Imsen (2006) beskriver Vygotskijs sociokulturella perspektiv på att leken har ett enormt inflytande över barnets utveckling. Pramling Samuelsson & Sheridan (2006) anser att när barn leker tillsammans så utvecklar de sin sociala kompetens, de skrattar, kommunicerar, kompromissar, lär sig turtagning, bli arga utan att slåss men även känna empati och sympati. De får möjlighet att utmana och att testa gränser i sin lek. Pape (2001) talar om att barnet ”förvandlar” och tar på sig en förklädnad i leken för att det inte skall bli igenkänt och för att kunna ge uttryck för att det är en annan än det är. Hon menar att de då får möjlighet att leka sig igenom sina tidigare upplevelser. Säljö (2000), Pape (2001) och Löfdahl (2007) anser att i interaktionen mellan barnen så har språket en viktig roll som ett redskap för barnen att kunna förhandla men även förmedla sitt budskap inom sin kamratkultur. Säljö (2000) menar även att i det sociokulturella perspektivet lär människor genom att delta i kommunikativa och praktiska samspel med andra. I förskolan pågår ständigt förhandlingar mellan barnen inom de intersubjektiva rum som barnen skapar vilket Dysthe (2003) belyser. Änggård (2006) menar att barn förhandlar ständigt om vem de skall vara med, vem som ska uteslutas ur gemenskapen men också om vem som skall bestämma. Pape (2001, s.56) skriver att vi kan beakta ”leken både som ett mål och som ett medel i arbete med social kompetens”. Tellgren (2004) och Ytterhus (2003) visar på att barn som provar olika strategier för att få tillträde till en pågående lek, ofta möts de av fysiskt eller verbalt motstånd av de deltagare som försöker skydda sitt lekområde och upprätthålla det.

4. Metod

Här kommer vi att redogöra för hur vi har gjort våra urval av undersökningsgrupper och vilka avgränsningar vi har gjort. Vi kommer även att redogöra för vilka observationsverktyg vi har använt oss av i vår studie. Vi kommer att diskutera och resonera kring olika etiska aspekter, redovisa vilket bortfall vi har haft i vår studie men även studiens validitet och reliabilitet.

I uppsatsen används vid ett flertal tillfällen begreppet ”vi”. Då syftas det till författarnas roll som verksamma pedagoger. Denna utformning är vald utifrån att båda som yrkesverksamma pedagoger har upplevt ett flertal situationer, både före men även under studiens genomförande gällande barns val av tillträdes strategi. Med begreppet pedagoger syftas på både förskollärare och barnskötare i denna undersökning.

4.1. Urval

För att kunna besvara våra forskningsfrågor valde vi att genomföra vår undersökning vid tre olika förskolor. Vid två av dessa förskolor hade vi sedan tidigare etablerat en relation med både pedagoger och barn. Undersökningen i form av observationer gav enligt vår tolkning ett tillförlitligt resultat vid två av dessa tre förskolor.

Observationen vid den tredje förskolan gick inte att använda i vår studie. Det berodde bland annat på att barnen avslutade sin lek under våra observationer, men även att barnen flyttade fokus från varandra och hellre sökte kontakt med observatören då denna var ny för barnen. Av tidsbrist hann vi inte etablera kontakt med dessa barn i förväg. Därför valde vi bort den tredje förskolan och genomförde vår studie vid de två återstående förskolorna.

I diskussioner kring urvalet på de två ”välkända” förskolorna så blev upplevelsen att vi på detta sätt inte störde den planerade verksamheten genom vår närvaro. Vi kunde även se att barnen inte upplevde våra observationer som något störande moment då vi redan var kända på avdelningen. Vi valde att undersöka de äldre barnens lek, se avsnitt 4.6, då det oftast är de som upprätthåller leken en längre tid och kan utveckla den tillsammans med sina kamrater. Vi har valt att presentera barnens ålder inom parantes, med år och antal månader t.ex. (5.2år). I vår studie har vi gjort ett val att filma smågrupper där det är max 5 barn med, detta för att vi skall ha möjlighet att följa med vad som händer i leken.

4.2. Genomförande av videoobservation

Vi har valt att göra en kvalitativ studie med ostrukturerade observationer. Stukat (2005) menar att i det kvalitativa synsättet är ostrukturerad observation en bättre metod än en observation där observationsmall med utvalda kategorier används. Han menar vidare att huvuduppgiften för det kvalitativa synsättet är att förstå och tolka de resultat som kommer, och att forskarens förförståelse ses som en tillgång för tolkningen. Eftersom vi arbetat i förskola i många år har vi en väl utvecklad förförståelse, men vi ville få en djupare kunskap och dessutom koppla ihop den med tidigare studier och kurslitteratur som vi tagit del av.

Vi har videofilmade barns lek för att se hur barn agerar i den fria leken. Vi anser att observationer med videokamera känns mest tillförlitliga då vi kan se filmerna om och om igen och se det man kanske inte uppfattar när man sitter med i barngruppen. Vid videofilmning finns möjlighet att i efterhand lyssna in rösterna och se kroppsspråk för att få en vidare syn på det som verkligen hände. Björndal (2003) menar att i verksamheten har man begränsad uppmärksamhet för detaljer, oftast uppfattas bara det för stunden väsentligaste. Varje gång man tittar på filmen kan man få se något nytt och intressant, och det är något vi också upptäckt genom utbildningen då vi tidigare arbetat utefter denna metod.

Björndal (2003) ifrågasätter om videoupptagningar är en sann kopia av verkligheten. Han menar att genom bl.a. kamerans placering, kameravinkeln och inställningar kan resultatet manipuleras. Enligt Björndal (2003) kan även situationen bli konstlad om utrustningen placeras på en framträdande plats. Detta var vi medvetna om när vi filmade, därför satt vi med i barngruppen under leken och filmade med mobiltelefon. Vi försökte vara så diskreta som möjligt för att barnen inte skulle påverkas av att de filmades. Heikkilä och Sahlström (2003) menar att det är studiens avsikt som bestämmer den konkreta insamlingsmetoden. De menar också att genom att filma utan stativ så finns större möjligheter att följa barnens rörelser i leken. Just detta märkte vi under observationerna, det var lättare att förflytta sig och ändra kameravinkel med den lilla videokameran i mobiltelefonen. Vi har genomfört observationer på varsin förskola. Vi har båda en förförståelse för förskolans verksamhet och barnen aktiviteter, här reflekterar vi till vilka sekvenser vi har valt att filma. Vi anser att tillförlitligheten ökar då det är båda författarna som studerar filmerna, för att sedan diskutera och tolka materialet i vår empiriska studie och analysera det vi ser utifrån litteratur och tidigare forskning.

4.3. Metodanalys

Vi började vårt arbete med att samtala med och informera pedagogerna på de avdelningar som skulle delta i vår studie. Därefter utarbetade vi ett dokument (se bilaga A) med information till föräldrarna om studiens genomförande och syfte. Där hade föräldrarna möjlighet att ge sitt samtycke till att deras barn medverkan i vår studie. I informationsbrevet fanns även kontaktinformation till oss vid eventuella frågor. Vi mottog ett samtal från en förälder som ville ha ytterligare information kring vår studie. De fick då en mer utförlig inblick i studiens syfte och tidpunkt för genomförande. Sånär i efterhand ser vi att vi kunde varit tydligare i vår skriftliga information, framför allt rörande tidpunkt för observation och genomförande. Efter att vi bestämt dag och tid med pedagogerna på respektive avdelning började vi observationerna med video. Vi valde att genomföra våra observationer på en förskola var, detta för att utnyttja våra sedan tidigare inarbetade relationer. Men även för att minimera risken att distrahera barn i deras samspel och lek. Efter genomförda observationer transkriberades filmerna. Det innebär att vi skrev ner vad barnen sagt och hur de agerat kroppsligt. I analysen valde vi att redovisa varje film för sig för att öka läsarens förståelse för sammanhanget.

4.4. Studiens validitet, reliabilitet och generaliserbarhet

Esaiasson, Peter, m.fl. (2007) menar att validitet står för att man empiriskt undersöker det som man på den teoretiska nivån påstår att man undersöker. De resultat vi fått av de videofilmer vi valt att använda oss av i vår studie har enligt oss hög tillförlitlighet. Detta på grund av att vi kritiskt valt ut de sekvenser där det är tydligt att barnen blir minimalt störda av oss som observatörer och att vi därför kan se hur barn använder strategier för att inkluderas i leken. Vi gjorde flera observationer men märkte att en del inte gick att använda i vår studie. Det berodde bland annat på att barnen avslutade sin lek när vi var med, men även att barnen flyttade fokus från varandra och hellre sökte kontakt med oss, se vidare avsnitt 4.1. Det hade enligt oss inte gett ett tillförlitligt resultat. Vi valde att observera med videokamera i då vi anser att detta i vår empiriska undersökning ger högre tillförlitlighet än andra metoder. Det för att genom att vara med i verksamheten och video observera kan man i efterhand få ökad förståelse för vad som verkligen hände. Vi filmade med videokameran i mobiltelefonen för det är ett väldigt enkelt sätt att arbeta då den tar liten plats och inte hamnar i fokus i

situationerna. Vi märkte att barnen i mycket liten mån visade intresse för utrustningen. Ekengren och Hinnfors (2006) anser att reliabilitet innebär tillförlitlighet och noggrannhet och att det är en förutsättning för att undersökningen ska ha hög reliabilitet. Vi har sett filmerna flera gånger och varit noggranna vid transkriberingen av vårt insamlingsmaterial. Vi har sparat över våra filmade observationer på separata usb minnen och även raderat det filmade materialet från vår mobiltelefon. I den här typen av studie blir det ingen generalisering då vi analyserat endast fem observationer i vårt resultat.

4.5. Etiska aspekter

Johansson & Svedner (2006, s.20) anser att ”examensarbetet måste bygga på respekt för de människor som deltar”. Respekt för framförallt barnen har vi lagt stor vikt vid under vår studie. De barn som filmats för vår undersökning har alla föräldrar medgivit till att filmas, men för att kunna använda filmerna till vår studie behövde vi även informera föräldrarna och få deras samtycke. Stukat (2005) beskriver informationskravet där man måste delge om studiens syfte och tillvägagångssätt och även att deltagandet är frivilligt och när som helst kan avbrytas. Stukat beskriver vidare samtyckeskravet där vi behöver vårdnadshavarens samtycke till att deras barn får delta i studien. Johansson & Svedner (2006) beskriver på ett liknande sätt där de belyser att när deltagare i en studie är omyndiga ska vårdnadshavare informeras och tillfrågas om medverkan. Föräldrarna fick information av oss med frågan om de medgav att deras barn medverkade i studien. (se bilaga A) Före besöken diskuterade vi med pedagogerna på respektive avdelning och beskrev att vi ville se hur barnen agerade i den fria leken. Innan videokameran sattes på vid observationstillfällena berättade vi för barnen att vi ville filma dem för att se hur barn leker.

Johansson & Svedner (2006) anser vidare att deltagare i en observation när som helst ska ha möjlighet att avbryta sin medverkan. Det är viktigt att barnen är medvetna om att de filmas för att ha möjlighet att säga nej. Lika viktigt är det att vi som observatörer ser och uppmärksammar de barn som kanske inte säger nej, men uppenbart visar med sitt kroppsspråk att de inte vill vara med. Vi refererar till Johansson & Svedner (2006, s.20) som anser att ”deltagare ska vara säkra på att deras identitet skyddas”. Samtliga barn som figurerar i filmerna avidentifieras och deras namn är fingerade. Även förskolornas namn är påhittade. Innan observationerna diskuterade vi med pedagoger på respektive avdelning för att få deras

tillåtelse, och bestämma en lämplig dag att besöka dem. Pedagogerna visste inte innan filmningen ämnet vi skulle skriva om förutom att vi skulle observera barns lek. Anledningen till det är att vi inte ville riskera att miljön eller barngruppen omedvetet skulle ”iordningställas”. Dokumentet med information och samtycke delades ut och skrevs under av de vårdnadshavare vars barn skulle delta i studien.

Vid observationstillfällena satt vi ner i barngruppen en stund innan filmningen påbörjades. Att ta god tid på sig och att låta barnen förstå vad som händer anser vi är av största vikt. Pedagogerna hade innan vår ankomst berättat för barnen att vi skulle komma och titta på hur de leker och att vi kommer att filma när de leker. Barnen var glada och ville i början gärna titta på sig själva i kameran. Vi var lyhörda för barnens frågor och funderingar och filmade korta sekvenser först där de direkt fick se sig själva, därefter hamnade kameran inte i deras fokus under observationerna.

4.6. Beskrivning av förskolorna

Förskolorna i vår studie ligger i samma kommun men är två helt fristående enheter som inte har något samarbete med varandra.

Förskolan Skogsglántan består av fem avdelningar och befinner sig i ett villa område med närhet till skogen. Det finns en stor gård för utelek anpassad för de äldre barnen samt en mindre gård för de yngre. På denna förskola är observationer utförda på tre avdelningar:

- Musse som är en avdelning för barn mellan 3-5 år. Vid observationen befann sig fem barn i lek rummet. Det var Nathan (5.10 år), Regina (5.8 år), Ally (5.5 år), Anette (4.9 år) och Sebastian (4.5 år). Rummet bestod av en soffa mot väggen i mitten av rummet. Till vänster om soffan stod en spis med tillhörande köksinredning såsom kastruller, tallrikar, muggar och mat. Till höger om soffan fanns två madrassgarderober och i hörnet mot dörren stod det några stolar med kuddar framför. Där fanns även ett bord. Rummet var sparsamt möblerat med varma färger.
- Avdelningen Solen för barn mellan 3-5 år. Vid filmningen var det tre pojkar i lekrummet. Det var Niklas (5.10 år), Alexander (5.3 år) och Elias (5.2 år). I rummet fanns två hyllor med leksaker. På golvet i ett hörn stod en stor plastback med

byggklossar av större modell. På golvet framför hade någon byggt ett torn av klossarna. Tornet var ca 1,5 meter högt. Längs ena sidan fanns det två fönster som vetter mot utegården. De tre pojkarna lekte runt i rummet med varsin dinosaurie i handen.

- Kojan som är en avdelning för barn mellan 1-3 år. Vid tillfället var där tre barn i matrummet. Det var Elin (3 år), Linus (3 år) och Frida (2.5 år). I matrummet fanns tre bord, en hörnsoffa och ett kök. I detta rum fanns även en hylla med pussel och spel. Observatören satt diskret i hörnsoffan med sin videokamera.

Förskolan Vårstigen består av sex avdelningar och ligger intill ett bostadsområde med närhet till flera olika strövområden. Det finns en stor härlig gård som är kuperad och inbjuder till lek i alla åldrar. Där har vi förlagt observationerna på två avdelningar:

- Igelkotten, som är en avdelning med barn i åldrarna 2-5 år. Avdelningen består av ett stort matrum och ett flertal olika smårum för bygglek, dockvrå, lekhall och samlingsrum. Observatören befann sig i matrummet tillsammans med pedagogen Anna och tre barn. Det var Anton (4 år), Kalle (4 år) och Pelle (4.5 år). I matrummet fanns ett stort matbord i mitten av rummet, det fanns även en soffa efter väggen, i ett hörn av rummet stod det ett lågt runt bord där barnen själva kunde ta fram papper, pennor och pärlor för att pyssla. Pojkarna satt på golvet bredvid det runda bordet. Observatören befann sig på en stol bredvid pojkarna men även på golvet och filmade både med att hålla kameran i handen men även när den stod placerad på en hylla bredvid där pojkarna lekte.
- På avdelningen Ekorren som är för barn mellan 2-5 år, planlösningen är likvärdig med Igelkotten. Observatören befann sig inne i avdelningens kombinerade lekhall och utrymme för rollek. Rummet var avdelat med en hörnsoffa som stod mitt i rummet. På ena sidan i rummet vid dörren stod det en fåtölj och en samlingsmatta låg på golvet. På andra sidan soffryggen stod det en klädställning med flera olika uppsättningar med utklädningskläder. Bredvid klädställningen fanns ett mindre bord med tre små stolar, innanför bordet stod det en spis och tre hyllor med leksaker såsom mat, koppar och fat m.m. Det fanns speglar på väggarna i barnens höjd och ett krypin i en garderob med ett skynke framför, de kallar garderoben för sitt omklädningsrum. I rummet befann sig fyra flickor Klara (5.10 år), Bella (5.2 år), Greta (5.3 år) och Moa (2.9 år).

5. Resultat och analys

Här kommer vi att redogöra och beskriva det vi fått fram i våra 5 videoobservationer. Vi har valt att redovisa varje film för sig för att sedan avsluta med en sammanfattning kring vilka olika strategier som synliggjorts i resultatredovisningen. För att förtydliga för läsaren är observationerna i kursiv stil. Vi har analyserat resultatet utifrån tidigare forskning och litteratur, samt utifrån ett sociokulturellt perspektiv. För att läsaren ska få en ökad förståelse för sammanhang i vår redogörelse gör vi först en kort beskrivning av miljö och barngrupp i början av våra videoobservationer.

5.1. Äldre barns strategier i lek

Videosekvens (Namn: Film 1 Tid 16:33)

På Förskolan Skogsglantan, avdelning Musse är det fem barn i lek rummet. Det är Nathan (5.10 år), Regina (5.8 år), Ally (5.5 år), Anette (4.9 år) och Sebastian (4.5 år). Rummet består av en soffa mot väggen i mitten av rummet. Till vänster om soffan står en spis med tillhörande köksinredning såsom kastruller, tallrikar, muggar och mat. Till höger om soffan finns två madrassgarderober och i hörnet mot dörren står det några stolar med kuddar framför. Där finns även ett bord. Rummet är sparsamt möblerat med varma färger. Nathan och Ally diskuterar Benten. Benten är en seriefigur, en pojke som har en klocka och kan förvandla sig till en massa monster. Han utkämpar strider mot andra monster som kommer hit till jorden och vill förgöra den. Det finns både som tecknat och även som serie med riktiga människor på en barnkanal på TV.

Nathan: Jag har Benten krafter.

Ally: Vi leker mamma pappa barn.

Sebastian: Då kan jag vara pepparkaka.

Nathan: Benten mamma pappa barn.

Sebastian: Alla ska äta upp mig.

Nathan: Jag är Benten.

Ally: Jag ska ha det fina halsbandet.

Nathan: Benten kan bli den som flyger och kan bli osynlig också fryser han ur sin mun.

Ally: Jag har sett Benten.

Nathan: Jag med, jag har den hemma. Bente kan bli massor av figurer.

Nathan och Ally diskuterar vad Bente kan göra och de olika figurerna som medverkar i serien.

Här tolkar vi det som att Nathan och Ally håller på att starta upp en ny lek. Tellgren (2004) beskriver hur barn i lek utmanas att förhandla vilken roll de skall få i leken. Detta ser vi tydligt när barnen diskuterar roller i leken. Löfdahl (2007) menar att i interaktionen mellan barnen så har språket en viktig roll som ett redskap för barnen att kunna förhandla men även förmedla sitt budskap inom sin kamratkultur. Till en början är det en diskussion kring vad Bente, vem som är Bente och att de har Bente hemma. Vår tolkning här är att det egentligen bara är Nathan som vet var Bente är, det är bara han som pratar om det och har sett detta program. När de diskuterar vad Bente är och gör, så är det mer Nathan som berättar detta för Ally.

Sebastian säger "pepparkakan åkte båt", han sätter sig i en kartong och putter sig framåt, han håller blicken på Ally och Nathan. Nathan och Ally hoppar från stolar och siktar in på att landa på kuddarna. Anette och Regina leker under tiden vid dockvrån. Sebastian börjar nu också att hoppa från stolarna. Nathan går på toaletten och leken stannar upp.

Dysthe (2003) belyser att det är sammanhanget som har eller får betydelse för hur barnet agerar. Dysthe beskriver detta genom att barnen träder in i olika intersubjektiva rum där de anpassar sig efter gällande normer för att bli inkluderade i aktiviteten. Vi tolkar detta utifrån det Dysthe skriver att Sebastian vill vara med mer i leken och börjar nu också att hoppa på kuddarna, han anpassar sig efter de normer som finns i den pågående leken. Vår vidare tolkning är att han har som Tellgren (2004) beskriver som en strategi "omringat- området" observerat hur de gör och gör nu en "icke-verbal entré". Utifrån sina egna förutsättningar där han börjar härma Ally och Nathans hopp lek.

Sebastian börjar duka upp på bordet, tallrikar och muggar. Nathan kommer tillbaka och har sin nalle med sig. Nu börjar en lek där Ally ska försöka fånga nallen från Nathan. Anette leker också vid Sebastian och lagar mat. Nu kommer Regina fram och frågar Ally och Nathan vad de gör. "Vi leker Bente" svarar de. "Det vill jag också göra" säger Regina. De tre börjar kasta nallen mellan varandra och turas om. Nu kommer Anette också med i leken, hon sätter sig på golvet mellan de andra. Nathan

säger att "nu får ni tugga på nallen på låtsas och äta den." Nathan sitter på kanten i soffan medan de tre flickorna sitter bredvid varandra på golvet framför Nathan. Nathan berättar hela tiden för flickorna vad som händer i deras lek. De börjar nu brottas med varandra och Nathan säger "om en gör en dum sak så kommer ni till pappa.". Ally kryper fram till Nathan och låtsas gnäller. Nathan säger "Jag är inte pappa, Sebastian är pappa."

När Nathan kommer tillbaka in i rummet startar de upp en ny aktivitet igen. Det blir återigen nya förhandlingar om vad de leker och vilka som är med i leken. I uppstarten av leker så är det framför allt flickorna och Nathan som uttrycker att de vill vara med och leka. Forsell (2005) menar att det viktigaste psykologiska redskapet är språket. Hon belyser vidare att det är språket som kan ge oss delaktighet i andras perspektiv och ge oss sociokulturella erfarenheter. Tellgren (2004) menar att det krävs mycket engagemang för att finna strategier som ger tillträde till lekområdet, i förskolans verksamhet utmanas barn flera gånger om dagen när det gäller att få tillträde till lek. Hon menar vidare att det både gäller att försvara redan etablerade lek, konstellationer men även att hitta nya. Sebastian finns hela tiden med i rummet och leker bredvid i dockvrån där han lagar mat. Vi tolkar det här som att det är Nathan som "styr" leken och bestämmer vad som ska hända.

Under tiden serverar Sebastian låtsas mat till flickorna. Flickorna vänder nu leken mot Sebastian och då lämnar Nathan soffan och går fram till Anette och säger "nu är du mamma". "Nej jag har ångrat mig" svarar Anette. "Katterna vill verkligen ha mycket mat" säger Sebastian och nu kryper flickorna runt på golvet som katter. Nathan säger "Ally, när jag kom hem från skolan blev ni glada". "Ja" svarar Ally. Flickorna lägger sig i soffan och Regina säger till Nathan att ibland sov vi middag när du kom hem. Nathan går ut ur rummet. Nathan kommer in i rummet igen och säger "ibland kom jag hem på kvällen." Sebastian försöker att servera mat igen till katterna men de putter bort maten. Då kommer Sebastian också upp i soffan och säger, jag var också trött. Han går snabbt ner igen.

Sebastian vill vara med och leka, han använder sig av flera olika strategier för att delta i leken. Tellgren (2004) tar upp en strategi som går ut på att träda in i pågående lek genom att erbjuda en sak, en leksak eller present till någon eller några av deltagarna. Denna strategi ser vi när Sebastian har lagat mat i dockvrån och bjuder nu barnen på mat att äta. Han förstärker även sin entré genom att använda språket. Här tar två av flickorna och äter lite mat i leken som

katter, men Anette ångrar sig samtidigt som Nathan påtalar för henne att hon blir mamma i leken om hon äter. Sebastian går tillbaka till dockvrån och gör sedan ett nytt försök att vara med i leken med att komma med mer mat, denna gång väljer katterna bort maten. När hans strategi att bjuda på mat inte fungerar så väljer han en annan entré i leken genom att också säga att han är trött och sätter sig i soffan en stund. När Sebastian gör ett försök att komma med i leken genom att komma med mat till katterna så är det en flicka som väljer att äta lite, men vi ser även att hon ändrar sig när Nathan säger att "nu är du mamma". Löfdahl (2003) menar att barns samspel är komplext och att barnen tar olika roller beroende på vem de interagerar med. Här är vår tolkning att mamma och pappa rollerna inte är eftertraktade, de skall på något sätt hålla sig i bakgrunden. Det är ingen som säger till Sebastian att du får inte vara med, men samtidigt så är det ingen som egentligen tilltalar honom, utan han har enligt vår tolkning fått en roll i leken där han befinner sig i utkanten av interaktionsområdet.

"Nathan" säger Ally, "när jag öppnar så vaknar ni nu.". Nathan kommer in och flickorna slänger sig på honom när han sätter sig i soffan, nu är även Sebastian en katt och slänger sig på Nathan. Nathan säger till Sebastian att pappa vaknar också. Då blir Sebastian pappa igen och försöker få ordning på katterna och säger "ni får äta mat."

Här markerar Nathan tydligt att Sebastian inte är med i leken på lika villkor som de andra barnen. "Nu vaknar pappa" säger Nathan, och Sebastian börjar återigen laga mat. Vi tolkar det som att Sebastian är med i leken men har fått en roll där han inte kan delta på samma sätt som de andra. Pape (2001) visar på för att vara med och leka krävs en viss social förmåga att umgås med andra men det är genom att delta i leken som man tränar den förmågan. Vi tolkar det här återigen som att Nathan vill försvara sitt lekområde när han påminner Sebastian om hans papparoll. Tellgren (2004) menar att barnen lägger mycket kraft på att försvara redan etablerade lekconstellationer. Här är vår tolkning att Nathan styr leken och det är ingen som har några invändningar mot det.

Nathan säger, "nu gjorde jag han där som flyger så nu kunde ni inte komma fram" Nathan andas högt och frustar. Flickorna sätter sig på golvet framför varvid Nathan säger, "nu kunde ni inte komma någonstans och inte heller tugga, nu var ni alldeles stilla". "Nu tände den eld och ni kunde leka igen" säger Nathan och kastar eld med handen. Flickorna börjar krypa runt igen och är katter.

Vygotskij (1995) menar att alla människor är kreativa redan från tidig ålder och att det kan iakttas i deras lekar. Denna kreativitet kallar för fantasi och därigenom tolkas erfarenheter och känslor. Det blir tydligt i leken att barnen använder det verbala språket för att berätta för varandra vad som händer och för att föra handlingen framåt i leken.

Sebastian kryper in i garderoben tittar på flickorna och säger "ni får inte busa." Han håller i madrasserna som finns där inne och säger sen "det här var min lastbil". Sebastian vänder sig mot Nathan och säger "storebror, nu ska jag åka min lastbil". Nathan lyssnar inte utan fortsätter leken med katterna och nallen är nu tillbaka. Nathan säger till flickorna "nu ville ni ta den här från mig". Sebastian försöker än en gång få Nathans uppmärksamhet genom att ropa "storebror!". Nathan lyssnar inte. /Sebastian går ur garderoben och säger till Nathan "ni ska inte leka nu." Nathan svarar inte. Sebastian går runt lite och ser ut att fundera.

Ytterhus (2003) beskriver två olika strategier. Den ena är där barn söker ögonkontakt för att sedan bli tillfrågad eller kanske själv fråga om tillträde. Den andra är att stå vid sidan om och få överblick för att därefter komma med ett eget initiativ som passar in i leken. Sebastian försöker här på olika sätt att få Nathans uppmärksamhet. Han försöker att komma med egna förslag på vad som ska hända i leken men han får inget gensvar från de andra barnen. Det är tydligt att han vill vara med och leka men även att han funderar på vilken strategi han ska använda sig av för att få tillträde till lekområdet. Vi tolkar det som Änggård (2006) belyser att det är umgänget med kamraterna som är det viktigaste för Sebastian och inte vad han gör i själva leken. Detta ser vi ser här när Sebastian själv har bytt roll i leken och gör ett försök att få Nathans uppmärksamhet genom att nu vara lillebror istället för pappa. Han ropar efter storebror och vill ha kontakt med Nathan, han har även bytt aktivitet i leken från matlagning till att köra lastbil. Men när Sebastian inte får den uppmärksamhet som han strävade efter så vet han inte riktigt hur han skall gå vidare, det är då som vi upplever att han går runt lite och funderar.

Mot bakgrund av vad vi ser här så blir det väldigt tydligt för oss hur mycket energi och engagemang som det faktiskt krävs att hitta en strategi för att få tillträde till lek. Men vi ser även vilken beslutsamhet Sebastian har när det gäller att hitta en strategi, han ger inte upp utan fortsätter hela tiden efter sina egna förutsättningar att bli delaktig i leken.

Sebastian som trillat i hörnet i rummet kommer fram hoppandes på ett ben mellan de andra barnen. Nathan tar honom till sej och säger "du kan sätta dig här och vila." Sebastian sätter sig bredvid Nathan i soffan medan flickorna hoppar runt soffan på knä och kastar runt nallen där de turas om att kasta den till Nathan. Sebastian sitter och tittar på. Sebastian reser dig från soffan och hämtar mat till katterna och frågar "är det någon som vill ha mat?" Han går runt och bjuder på mat igen. Sebastian går fram till Nathan med maten och säger "storebror!" Nathan tar emot den och låtsas äta medan han fortsätter att ha blicken mot flickorna och deras pågående lek om att kasta nallen mellan honom och katterna.

Under lekens gång så ser vi att Sebastian under flera tillfällen använder sig av olika strategier för att få delta i leken. Det är aldrig någon som säger att du får inte vara med till honom direkt utan han får ta den som vi tolkar mindre eftertraktade rollen som pappa. Han lagar mat och försöker att få tillträde till lekens centrum genom att gå runt och bjuda på mat. Vi upplever att han deltar i leken stundtals men att han större delen av tiden leker för sig själv. Här ser vi nog egentligen första gången som Nathan faktiskt pratar med Sebastian i leken, han ser att Sebastian har ramlat och säger till honom att sätt dig här bredvid mig. Han smakar även på maten som Sebastian sedan bjuder på, när han skall mata katterna. Vår tolkning är att Sebastian blir väldigt glad och nöjd när Nathan säger och visar honom att sitt du här bredvid mig, att det blir en form av bekräftelse för Sebastian.

5.2. Elias gör flera försök att delta i lek

Vidosekvens (Namn: Film 2 Tid 6:48)

Observationen utförs på Förskolan Skogsglántan, avdelning Solen i lekrummet där tre pojkar befinner sig. Det är Niklas (5.10 år), Alexander (5.3 år) och Elias (5.2 år). I rummet finns två hyllor med leksaker. På golvet i ett hörn står en stor plastback med byggklossar av större modell. På golvet framför har någon byggt ett torn av klossarna. Tornet är ca 1,5 meter högt. Längs ena sidan är det två fönster som vetter mot utegården. De tre pojkarna leker runt i rummet med varsin dinosaurie i handen.

Elias säger "jag flyger, jag flyger". Han går fram till Niklas som står vid dockskåpet på hyllan och säger "Vi flyger". Niklas fortsätter sin lek och håller en dinosaurie i varje hand på dockskåpets tak. Elias tar sin dinosaurie och ställer den på taket

bredvid Niklas djur och säger " Jag flög upp på taket här" Niklas svarar "ok, men jag hoppar ner hit" och flyttar ner sina djur. Elias går iväg snurrar runt och sätter ner sina djur på taket igen, han säger "jag kom först" Niklas svarar "men jag är inte med, de här kör tävling". Niklas djur är nu på golvet.

Ytterhus (2003) beskriver en strategi som handlar om att stå vid sidan om och få överblick för att därefter komma med ett eget initiativ som passar in i leken. Denna strategi ser vi när Elias försöker komma in i Niklas lek genom att återskapa lekens handling såsom han uppfattar den. Han väljer att göra en verbal entré för att få tillträde. Niklas avvisar honom inte direkt men flyttar ner sina djur från taket för att markera att det är ok att Elias leker bredvid men ger honom inte tillträde till leken. Tellgren (2004) visar på att barn som provar olika strategier för att få tillträde till en pågående lek, ofta möts de av fysiskt eller verbalt motstånd av de deltagare som försöker skydda sitt lekområde och upprätthålla det. Vi tolkar det som att Elias provar en ny entré genom att försöka föra leken framåt. Niklas är inne i sin egen lek och visar nu att han inte vill ha med Elias genom att säga "men jag är inte med" och han flyttar återigen på sina djur för att förstärka sitt motstånd.

Alexander står vid fönstret och "flyger" med sin dinosaurie och säger "kolla vad jag gör". Elias stannar upp i sin lek, han tittar och är på väg mot Alexander. Niklas säger då "nån tyckte att den var läskig nu, han nypte den". Niklas går fram till Elias och nyper Elias dinosaurie. Elias stakar sig lite och säger "han var ju stor så han kände inget" därefter går han tillbaka till dockhuset. Niklas har ett nytt djur i handen, han tittar på Alexander och säger "han kunde flyghoppa". Alexander kastar upp sin dinosaurie som landar i plastbacken och han säger "jag kunde hoppa jättehögt, nu ska jag hoppa" Han tittar på Niklas som går fram till honom och deltar i hans hopp lek.

Alexander visar att han nu vill ha deltagare till sin lek. Han gör det genom att verbalt bjuda in de båda pojkarna. Elias söker då tillträde genom att fysiskt närma sig Alexander och den nya leken. Niklas markerar direkt att Elias inte är välkommen i den nya konstellationen genom att nypa Elias dinosaurie med sin egen dinosaurie och beskriva den som läskig. Det finns enligt Pramling Samuelsson & Sheridan (2006) tillfällen då det blir en maktkamp i leken, detta sker när lusten att få bestämma blir för stor för något barn. Här gör Niklas både ett verbalt och

fysiskt anspråk på leken och området där den pågår. Elias blir utesluten och Alexander accepterar den nya konstellationen och börjar leka med Niklas.

Niklas berättar i leken vad som händer, han berättar att rummet är en bur. Alexander säger då "han kan skära sönder nätet" och flyger med sitt djur i handen. Niklas fortsätter att berätta sin lek och Alexander svarar med sina tankar. Niklas håller inte med utan fortsätter att berätta hur han tänker sig lekens fortsättning. Alexander går undan till bokhyllan med de andra djuren medan Elias då närmar sig Niklas vid plastbacken. Niklas tycks inte bry sig om Elias utan går efter Alexander och säger "du hann inte bort tills de här kom" och pekar på dinosaurierna. "Du är inte snabb" säger han sen till Alexander som börjar hoppa med sina djur igen. Niklas går efter igen och säger "den kan inte hoppa".

I förskolan pågår ständigt förhandlingar mellan barnen inom de intersubjektiva rum (Dysthe 2003) som barnen skapar. Änggård (2006) skriver att barn ständigt förhandlar om vem de skall vara med, vem som ska uteslutas ur gemenskapen men också om vem som skall bestämma. Det ser vi när Elias återigen försöker att få tillträde genom fysisk entré men Niklas visar att han bestämmer lekens utformning och deltagare.

Niklas går sedan tillbaka till plastbacken och Alexander kommer strax efter. Därefter fortsätter deras lek. Elias går runt i rummet och vrålar och pratar om sin lek medan de andra pojkarna inte visar något intresse av att delta i hans lek.

Tellgren (2004) beskriver i sin forskning att barn flera gånger om dagen får arbeta för att finna lekkamrater på olika sätt. Just detta som Tellgren menar kan vi se i denna observation då Elias har svårt att få med sig kamrater i sin lek, han får heller inget tillträde i någon av de andra pojkarnas lekkonstellationer, men han fortsätter ständigt att försöka bli inkluderad i deras lek.

5.3. Yngre barns inkludering i lek

Videosekvens (Namn: Film 3 Tid 4:48)

Observationen utförs i matrummet på förskolan Skogsglántan, avdelning kojan där det för tillfället är tre barn. Det är Elin (3 år), Linus (3 år) och Frida (2.5 år). I matrummet finns tre bord, en hörnsoffa och ett kök. I detta rum finns även en hylla med pussel och spel. Jag sitter i hörnsoffan med min videokamera. Frida sitter ensam vid det lilla bordet och pusslar. Elin har plockat fram ett memory spel och sitter med Linus vid det större bordet. Elin visar Linus hur man spelar. De flesta korten ligger på bordet men båda barnen har några stycken var i sin hand.

Medan Elin pekar på ett av korten frågar hon Linus "har du en sån där som är rosa?". "Ja" svarar Linus och visar ett kort. "Får jag se på din?" säger Elin. Linus visar sitt kort igen och Elin säger "Är det en lila?" Linus svarar inte utan fortsätter att titta på korten. Elin tar korten hon håller i händerna och samlar ihop dem genom att banka sidan av högen i bordet. Linus gör likadant, han bankar också sin hög av kort i bordet. Elin frågar Linus igen "får jag se din rosa" Linus tittar på sina kort. "Har du en rosa?" frågar Elin. "Nej" svarar Linus. "Men du kan få rosa" säger Elin och letar upp ett kort att ge Linus.

Pramling & Sheridan (2006) menar att en del barn har en så kallad lekkompetens, de startar upp nya lekar och får ofta med sig kamrater. Elin visar på enligt vår tolkning att hon har lekkompetens. Hon har startat upp en ny lek vid bordet och har inga problem med att få med sig Linus i sin lek. Pramling Samuelsson & Sheridan (2006) beskriver sociala lekregler som styr lekens utformning och som behövs för att behålla lekens harmoni. En av dessa regler är samförstånd. Här är barnen medvetna om att de leker tillsammans men även vad de leker för lek. Vi tolkar det som att barnen använder språket för att föra leken framåt.

Nu kommer Frida fram till Elin och Linus, hon säger "Jag också, jag ska visa min". Elin och Linus visar inte något intresse för Frida utan fortsätter att prata om de rosa korten. Elin bankar med korten då och då, Linus gör då likadant.

Tellgren (2004) belyser att i förskolans verksamhet skapas det dagligen olika interaktionsutrymmen där barnen samspekar med varandra i lek och samtal på olika sätt. Frida provar att få tillträde genom att verbalt återskapa det Elin och Linus pratar om. Tellgren

(2004) beskriver vidare i sin avhandling en strategi där barn producerar en variant av pågående handling. Detta ser vi när Frida träder in i en pågående lek och verbalt försöker att skapa något som liknar den handling som pågår. Hon får dock ingen respons enligt vår tolkning.

Frida går runt lite och hämtar en stol som hon placerar bredvid Linus stol. Frida sätter sig bredvid Linus och tittar en stund på deras memory lek. Elin fortsätter att dela ut kort till Linus medan hon frågar efter färger i korten.

Frida försöker nu med en ny strategi när hon hämtar en stol och sätter sig bredvid Linus. Hon provar istället att få tillträde genom att närma sig fysiskt där leken pågår. Hon får fortfarande ingen respons av Elin och Linus. Tellgren (2004) anser att barn lägger mycket energi på två grundläggande strategier, den ena är att skapa kamratallianser och den andra är att skydda sitt interaktionsutrymme som kan ses som en motståndsstrategi. Vi tolkar situationen som att Elin fortsätter att bevara sin kamratallians med Elias.

”Ta den” säger Linus och ger Frida ett kort. Frida tar emot kortet och säger ”en till” och sträcker fram handen. Elin säger ”du har ingen lila” Frida svarar ”nä”, då säger Elin ”du får inte göra detta”. Elin bankar korten i bordet.

Frida får ett erbjudande av Linus att träda in i leken, men Elin motsätter sig detta då Frida inte har något lila kort. Tellgren (2004) beskriver att barn ofta möts av fysiskt eller verbalt motstånd av de deltagare som försöker skydda sitt lekområde och upprätthålla det. Elin motsätter sig att Frida ska få vara med, hon fortsätter att försvara en redan etablerad lekkonstellation

Frida tar ett kort från bordet och tittar på Elin, sedan bankar Frida sin hög i bordet. När Frida försöker ta ytterligare ett kort från bordet samlar Linus ihop sina och säger ”alla de här är mina”. Frida tittar på sina kort och säger ”de här är mina” och bankar sin hög i bordet.

Här provar Frida igen en redan beprövad strategi. Hon provar att återskapa Elin och Linus lek genom att banka korten i bordet, hon visar samhörighet genom spegling av leken. Återigen ser vi den strategi som Tellgren (2004) beskriver som återskapande av pågående handling, Linus visar att Frida nu går för långt in i deras interaktionsutrymme och protesterar när Frida tar för mycket utrymme.

Linus och Elin pratar om sina kort och säger att de har många. Frida tittar på och försöker igen att ta ett kort till. "Nej!" säger Linus högt. Frida gnäller lite och plockar upp ett kort hon tappat på golvet. Nu tittar Elin på Frida och säger "men Frida, du kan få från mig, tack" Sedan ger hon henne ytterligare ett kort och säger "det räcker nu Frida, ok?" Elin bankar sin hög i bordet och säger "de här är mina". Linus och Frida gör likadant.

Tellgren (2004) menar att det krävs en stark vilja, mycket engagemang och en hel del energi från barnen för att få ingå i en grupp eller gemenskap. Frida provar olika strategier och lyckas till slut komma in i leken när Elin erbjuder henne kort. Elin markerar dock att det fortfarande är hon som styr leken genom att begränsa Fridas tillgång till fler kort. Pramling & Sheridan (2006) beskriver barns lekregler där den en av reglerna är turtagande, där barnen är medvetna om att ibland är det du som bestämmer och ibland är det jag som får bestämma. Genom att banka sina kort i bordet visar Linus och Frida att de accepterar att det är Elin styr och bestämmer i leken.

5.4. Samhörighetens betydelse i barns strategier

Videosekvens (Namn: Film 4 Tid: 9.48)

Vid observationen inne på avdelningen kottens matrum på förskolan Vårstigen befinner sig pedagogen Anna tillsammans med tre barn. Det är Anton (4 år), Kalle (4 år) och Pelle (4,5 år). I matrummet finns ett stort matbord i mitten av rummet, det finns även en soffa efter väggen, i ett hörn av rummet står det ett lågt runt bord där barnen själva kan ta fram papper, pennor och pärlor för olika aktiviteter. Det finns även ett utrymme för dockvrålek i matrummet. Pojkarna sitter på golvet bredvid det runda bordet. Observatören sitter på en stol bredvid pojkarna men även på golvet och filmar både genom att hålla kameran i handen men även när det står placerad på en hylla bredvid där pojkarna leker.

Anton och Kalle startar sitt bygge "jag bygger ett tegelhus" säger Anton. "Hur ser ett tegelhus ut?" frågar Anna, Anton fortsätter sitt byggande samtidigt som han svarar "så här, såklart ". Pelle kommer med mera kapplastavar till Antons och Kalles bygge "Här kommer mera" säger Pelle. Kalle som nu sitter bredvid Anton svarar Pelle "nej, inte här!" svarar Kalle med en bestämd röst, och visar med kroppsspråket att han inte vill att Pelle ska komma och störa deras bygge.

Här påbörjas en ny aktivitet och det sker en förhandling om inträde till lekområdet. Tellgren (2004) belyser att barn har en förmåga att observera vad det är som kamraterna leker och hur de leker, detta innan de träder in i interaktion med sina kamrater. Hon benämner denna strategi som ”iakttagande strategi.” Alla tre pojkarna är med i starten. Det är Anton och Kalle som först samspelar i leken, Pelle får arbeta för att tillträde till leken och samhörigheten i bygget. Tellgren beskriver en strategi som går ut på att träda in i pågående lek genom att erbjuda en sak, en leksak eller present till någon eller några av deltagarna. Pelle vill vara med och leka enligt vår tolkning så han hämtar kapplastavar för att på detta sätt komma med i interaktionsområdet med Anton och Kalle. Vi tolkar det som att Pelle blir utesluten i leken genom att Anton svarar “nej inte här” i en bestämd ton och då väljer Pelle att gå undan.

Pelle springer iväg ut i hallen med armarna utsträckta och flyger flygplan ett varv runt avdelningen, sedan kommer han tillbaka och går runt de andra två pojkarna och tittar på hur de bygger.

När barn vistas på förskolan så ingår de i en grupp där de hela tiden interagerar med kamraterna och pedagoger. Löfdahl (2007) skriver om att kamratkulturer består av handlingar och möten mellan barnen. Det blir tydligt för oss att Pelle genom att använda olika strategier för att komma med i leken med Anton och Kalle. Han försöker först genom strategin där han ger bort leksaker till deltagarna, han vill vara hjälpsam och hämtar mer material till de andra pojkarnas bygge. När han får ett negativt svar så försöker han enligt vår tolkning att fånga pojkarnas uppmärksamhet genom att byta aktivitet och börja leka flygplan. Här syns tydligt att han vill få med sig någon av de andra barnen på en ny aktivitet som han själv har hittat på och har möjlighet att styra över själv mer.

Pedagogen Anna som är med inne försöker hjälpa Pelle att också börja bygga, ”ska vi bygga här?” frågar Anna ”nej, jag vill inte, jag vill bygga med Anton och Kalle”. Efter några minuter är Pelle igång och bygger vid sidan om Anton och Kalle.

Pelle får hjälp av pedagogen Anna som kommer med förslag på hur han kan göra, men det blir även tydligt för oss att han vet verkligen vad han vill när han säger tydlig att han vill vara med Anton och Kalle. När han sedan märker att de inte “nappar” på hans lekinbjudan att flyga flygplan väljer han att gå in i aktiviteten genom att använda sig av en som Tellgren (2004) och Ytterhus (2003) beskriver som “icke-verbal entré”. Då sätter han sig bredvid Anton och Kalle, och börjar göra samma aktivitet som de andra pojkarna.

Allt eftersom bygget pågår så sker hela tiden ett samtal om vad de bygger och det är ett samspel mellan alla tre. Pojkarna är koncentrerade på sina byggen och samtalar med varandra om vad de bygger Anton: "jag bygger en högtalare!" Kalle: "Kolla mig hur högt jag har byggt!" Pelle: "Eller hur kommer att komma lava när Anarkin dog!"

Efter en stund så sitter de alla tre och bygger på varsitt torn och samtalar med varandra om sina byggen. Det syns tydligt att de söker bekräftelse hos varandra genom att de säger olika påståenden till varandra där de enligt vår tolkning vill ha ett bekräftande ja-svar. Änggård (2006) menar att ofta är det själva umgänget med kamraterna som är viktigare än själva aktiviteten. Men även betydelsen av att känna samhörighet och få bekräftelse både vad det gäller kamrater, aktivitet eller vad man leker. Det är fascinerande att se hur samspelet mellan pojkarna succesivt förändras men även hur de under byggets gång kommunicerar och söker bekräftelse av varandra.

Nu hjälps Kalle och Pelle åt att bygga på ett gemensamt torn, Kalle står på en stol och Pelle skickar upp stavar till honom och de samtalar tillsammans om hur högt de har byggt sitt torn. "Kolla oss vad högt vi har byggt". Anton står bredvid och bygger på sitt torn, "hjälp mig istället!" säger han till Kalle och Pelle. Men pojkarna lyssnar inte på vad Anton säger utan samtalar och skrattar samtidigt som de fortsätter med sitt bygge. Efter en stund så börjar pojkarnas ton att svaja och rasar samtidigt som de skrattar. Nu vänder de sina blickar mot Anton och hans torn, de börjar hjälpas åt med det tornet istället. "Kolla vad häftigt!" säger Anton samtidigt som han lägger på en kloss. "Mmm!" svarar Pelle, "Vad häftigt!" säger Kalle. "ÅÅÅÅ nej nu rasade det!" säger alla tre pojkarna mer eller mindre i kör. "Kan vi göra det igen!" säger Kalle samtidigt som han tittar på Anna, för att få bekräftat att det är okej att börja om igen.

Efter en stund ser vi att konstellationen mellan barnen ändras och att Kalle och Pelle nu har en samhörighet och hjälps åt att bygga på sitt torn. Anton söker kontakt med kamraterna men de är upptagna av sitt eget bygge och samtal att de inte hör vad Anton säger. Det är först när deras torn rasar som de vänder sin uppmärksamhet till Anton och hans bygge. Anton bjuder genast in Kalle och Pelle att hjälpa till med bygget. Tellgren (2004) visar i sin studie att barn har många olika strategier, som med hjälp av varandra på olika sätt ger barnen en möjlighet att få tillträde till lek. Under lekens gång ser vi tydligt hur barnen använder sig av olika

strategier för att få tillträde till samspelet i leken, men vi ser även att det ibland behövs flera strategier kombinerade med varandra för att få ett lyckat inträde i leken.

Genom samtalen under lekens gång så för de leken framåt, de beskriver genom sina påståenden vad de bygger och även vad de leker. Pape (2001) anser att lärandet sker i samspel med andra människor i ett sociokulturellt perspektiv, utifrån detta synsätt blir samspelet mellan vuxna-barn och barn-barn centralt och så även barnens sociala kompetens en viktig kugge i det livslånga lärandet. Vi anser att det viktigt att barn får delta i lek och får en möjlighet att samspela med andra barn, för det är genom nya erfarenheter som barn får nya färdigheter att ta med sig in i framtiden.

5.5. Interaktion mellan barn vid nytillkommen rekvisita

Videosekvens (Namn: Film 5 Tid: 12.50)

Observationen utförs i avdelningens kombinerade lekhall och utrymme för rollek. Rummet är avdelat med en hörnsoffa som står mitt i rummet. På ena sidan i rummet vid dörren står det en fåtölj och en samlingsmatta ligger på golvet. På andra sidan soffryggen står det en klädställning med flera olika uppsättningar med utklädningskläder. Bredvid klädställningen finns ett mindre bord med tre små stolar, innanför bordet står det en spis och tre hyllor med leksaker såsom mat, koppar och fat m.m. Det sitter speglar på väggarna i barnens höjd och ett krypin i en garderob med ett skynke framför, de kallar garderoben för sitt omklädningsrum. I rummet befinner sig fyra flickor Klara (5.10år), Bella (5.2 år), Greta (5.3 år) och Moa (2.9 år).

Klara, Bella och Greta står vid spisen och Klara blandar runt alla grönsakerna i kastrullen som de precis har fått av en pedagog. De samtalar om maten och Moa sitter på stolen bredvid och tittar på vad de gör.

Änggård (2006) skriver om att barn förhandlar ständigt om vem de skall vara med, vem som skall bestämma. Här börjar flickorna att samtal om vad de skall leka och vad de gör. Det är framför allt Klara, Bella och Greta som förhandlar om vilka roller de skall ha i leken. Moa står tyst bredvid och tittar på och iakttar vad de ska göra.

Maten börjar bli klar och de flyttar på tallrikarna som står på bordet. "Vi behöver en stekspade!" Säger Klara, Moa går fram till hyllan och hämtar ett tillbehör och går fram till Klara och lämnar den. "Nej ingen sån!" Säger Klara som vänder sig om för att se vad som ligger i hyllan. Moa vill hjälpa till med maten och lägger i någon grönsak i kastrullen men "Nej sa jag!" säger Klara med en bestämd röst. Moa skrattar till och vänder sig om till Greta som står bredvid henne och även Greta skrattar till.

Tellgren (2004) beskriver en strategi som går ut på att träda in i pågående lek genom att erbjuda en sak, en leksak eller present till någon eller några av deltagarna. Denna strategi ser vi när Moa som har observerat vad de andra barnen leker försöker få tillträde till genom att hjälpa till med att hämta det som Klara frågar efter. Men Klara vill inte ha hjälp av henne. Vi tolkar det som att Moa skrattar till lite för att hon inte riktigt vet hur hon ska göra efter att fått "avslag" på sitt försök till tillträde till leken.

Greta och Bella tittar på när Klara blandar runt och skrattar samtidigt som de tittar vad som sker i andra änden av rummet. Moa börjar duka fram på bordet och de andra tjejerna står vid spisen och skrattar samtidigt som Klara blandar runt i kastrullen.

Det är mycket samtal och skratt i leken men de blir även uppmärksamma på att två pedagoger är inne i ett förråd som ligger i anslutning till lekhallen. Moa har nu bytt strategi enligt vår tolkning till det som Tellgren (2004) beskriver som en "icke – verbal" entré. Moa leker bredvid och återskapar de andra flickornas lek med stort fokus på att duka bordet.

Klara går ifrån spisen för att ställa ner grytan på golvet där de även har lagt ut en filt för att de skall kunna sitta där när de skall ha picknic. Samtidigt går Bella in och ställer sig vid spisen för att också börja laga mat, "Nej, inte nu"! Säger Bella när Moa återigen vill hjälp till med att laga mat. Nu är det Bella och Klara som står vid spisen och rör runt i kastrullen, Greta sitter på stolen bredvid och tittar på vad de gör. Moa står vid hyllan och plockar med tallrikar och koppar för sig själv. Nu är soppan klar! Flickorna går fram till filten som ligger på golvet och sätter sig ner med sig har de kastrullen med all leksaksmat i. Med på filten sitter Klara och Greta, Bella står kvar vid spisen och vet inte riktigt vad hon skall göra.

Det blir även tydligt att rollerna ändras under lekens gång, alla är med och leker fast det varierar hur det fördelar sig. Under lekens gång blir det tydligt för oss vilken central roll språket har för lekens utveckling. Vi ser återigen hur Moa gör ett försök att få tillträde till lek genom att använda det som Tellgren (2004) beskriver som icke verbal entré, där hon återskapar den pågående leken. Moa som är något yngre än de andra flickorna har enligt vår tolkning inte riktigt samma förutsättningar att inkluderas och ta för sig i leken. Pape (2001) anser att vara med och leka kräver en viss förmåga hos barn att umgås med andra, men det är ju även genom att leka som man tränar den förmågan. Vi tolkar det som att Moa efter sina egna förutsättningar gör flera olika försök att bli delaktig i leken.

Moa står kvar vid hyllan och plockar med porslinet som står där. Bella går fram emot Klara och Greta men samtidigt så får hon syn på nya utklädningskläder som två av pedagogerna hittar i förrådet i anslutning till lekhallen. "ÅHÅ vad är det där?" Säger Bella och de andra två flickorna avbryter sin lek på filten och reser sig upp för att se vad de var som fanns i förrådet.

När barn vistas på förskola så utsätts de dagligen för olika avbrott i sin lek. Efter varje avbrott eller förändring så utmanas barnen att samtala och komma överens om vad de leker och med vem. Här syns det väldigt tydligt att barnen blev avbrutna i sin lek och fokuserade på vad som fanns och händer vid förrådet.

När de har tittat klart går Bella och Greta tillbaka till spisen för att åter börja laga mat, Klara sätter sig på golvet vid picknicken. Nu kommer det en pippi- peruk från pedagogerna och flickorna släpper maten och vill alla prova peruken. Det blir en del skratt vid spegel under tiden som de provar peruken. Moa står fortfarande kvar vid hyllan och bryr sig inte om vad som händer vid spegeln. Nu kommer det även nya kläder fram och flickorna vill genast prova dem. Klara och Bella har fått på sig byxorna och står framför spegeln och kammar håret och samtalar om byxorna. "Dom är inte för stora för mig!" Säger Klara "inte för mig heller"! Svarar Bella och så återgår de till matlagningen.

Löfdahl (2003) menar att barns samspel är komplext och att barnen tar olika roller beroende på vem de interagerar med. Hon beskriver att deltagare byts ut och sammanhangen förändras och därmed förutsättningarna. Detta ser vi när ny rekvisita gör att leken ändrar riktning och

rollerna ändras. Moa är fortfarande väldigt fokuserad på leksakerna i hyllan att hon inte reflekterar över vad som sker bakom henne.

Nu står Moa vid spisen och rör runt i kastrullen, Greta står vid hyllan och plockar med tillbehören. När Klara och Bella kommer tillbaka så väljer Moa att gå bort ifrån spisen. Moa går ut ifrån rummet och Klara springer också iväg. Vid spisen står nu Bella, Greta har satt sig ner vid bordet. Moa kommer tillbaka in i rummet och sätter sig i soffan och tittar vad de andra gör. Klara sitter på knä vid en spegel och tittar samtidigt som Bella under stor koncentration rör runt i kastrullen vid spisen. Greta och Bella sitter nu vid bordet för att äta. Klara kommer springande och tar med sig kastrullen från bordet och sätter sig på golvet. Greta följer med och förflyttar sig också till golvet. Moa kommer även fram till filten men lämnar filten igen och går runt soffan och klättrar upp där och sätter sig. Hon hänger lite över kanten och drar Greta lite i håret. "Nej sluta!" Säger Greta. Nu hjälps Klara och Bella åt med att hämta alla sakerna från hyllan.

Tellgren (2004) menar att det krävs en stark vilja, mycket engagemang och en hel del energi från barnen för att få tillträde i en grupp eller gemenskap. Detta ser vi när Moa använder sig av olika strategier för att få tillträde till leken. Hon lagar mat vid spisen, när hon inte kan vara kvar där väljer hon att observera vad flickorna gör genom att hoppa upp och sätta sig i soffan. Hon sätter sig på filten när de ska ha picknick, men flyttar sig efter en liten stund. Hon sätter sig sedan i soffa och börjar dra och röra i Gretas hår för att få hennes uppmärksamhet.

6. Sammanfattning av resultat och analys

Mot bakgrund av ovanstående observationer kan vi se att delaktighet i lek är väldigt viktig för alla barn, vi ser även att barn använder sig av flera olika strategier för att få tillträde till lek. Den strategi som användes mest av barnen är den som Tellgren (2004) beskriver som ett omringande av området. Språket har en viktig betydelse både vad det gäller att föra leken framåt, men även vid förhandlingar kring vilken roll man skall ha i leken. Vi har i vår studie valt ett sociokulturellt perspektiv för att vi anser att barn lär mycket i leken och leken är en stor del i barns vardag på förskolan. I leken tränar man nya färdigheter, lär sig turtagning, tränar samspel och utvecklas sociokulturellt. Det har även blivit tydligt att barn vill ha bekräftelse i det de gör i leken, ofta använder de sig av påståenden när de samtalar kring lekens riktning.

Förskolans kontext innebär att barn ständigt utsätts för olika avbrott i sin lek, både vad det gäller rutinsituationer, men även när både barn och vuxna går ut och in i de olika rummen. Vi ser även att barn är väldigt engagerade och även påhittiga när det gäller att hitta vilken strategi de skall använda sig av för att få tillträde till lek. Barnen förhandlar hela tiden i leken och provar en strategi i taget, fungerar den inte provar de en ny. En flitigt använd strategi är att de träder in i ett område där episoder pågår och (verbalt eller icke verbalt) skapar något som liknar det beteende eller den handling som pågår. De barn som befinner sig i en pågående lek försöker ofta skydda och upprätthålla sitt lekområde. Innan de släpper in nya barn försvarar de sin redan etablerade lekconstellation.

7. Diskussion

Vår utgångspunkt i studien har varit att se vilka strategier barn använder sig av för att inkluderas i lek, samt hur barn agerar i pågående lek när ett nytt barn söker tillträde. Vi valde ett sociokulturellt perspektiv när vi tittat på vilka strategier barn använder sig av. Vi valde detta perspektiv för att vi anser att omgivningen har en stor betydelse för barns möjlighet till interaktion och att barn lär och utvecklas i samspel med varandra. Detta bekräftas av Säljö (2000) som menar att i det sociokulturella perspektivet lär människor genom att delta i kommunikativa och praktiska samspel med andra. Vi vet sedan tidigare utifrån vår yrkeserfarenhet att barn agerar olika beroende på i vilka sammanhang de befinner sig i. Under studiens gång har vi blivit mer medvetna om hur mycket tid, kraft och engagemang som barn använder för att bli delaktiga i leken. Pape (2001) belyser vikten av att kommunicera med andra människor i mångt och mycket är nyckeln till att skapa god kamratskap. Det är i leken som barnen tränar, prövar och utvecklar sin förmåga att ha kompisar och att vara en kompis. Genom att leka och umgås i sociala sammanhang skapar sig barnen erfarenheter och lärdomar som de sedan kan bygga vidare på. Språket har även en central roll i leken, med hjälp av språket för barn leken framåt och vi ser även att barnen använder sig av påståenden, se film 4, vi tolkar detta som att de söker bekräftelse från kamraterna.

Vi anser att vi fått svar på våra frågor. I den första frågan som var: ”Vilka strategier använder barn för att få tillträde i lek?” ser vi i våra analyser flera strategier som barnen använder sig av när de vill få tillträde till leken. Den strategi som är återkommande i samtliga observationer är att barnen använde sig av är den som Tellgren (2004) beskriver som ett omringande av området. Det innebär att barnet iakttar den pågående leken för att sedan träda in, ofta under tystnad och göra samma handlingar som de barn som befinner redan befinner sig i leken. Ytterhus (2003) beskriver en liknande strategi som går ut på att stå vid sidan om och få överblick för att därefter komma med ett eget initiativ som passar in i leken. De återskapar leken på det sätt som de uppfattar den efter egen erfarenhet. Detta ser vi i film 1: *Sebastian säger ”pepparkakan åkte båt, han sätter sig i en kartong och putter sig framåt, håller blicken på Ally och Nathan. Nathan och Ally hoppar från stolar och siktar in på att landa på kuddarna. Anette och Regina leker under tiden vid dockvrån. Sebastian börjar nu också att hoppa från stolarna*”. Här tolkar vi det som att Sebastian har omringat området och börjar återskapa Ally och Nathans lek genom att hoppa från stolarna. Vi kan se samma strategi i film 2 när Elias säger: *“Jag flyger, jag flyger”. Han går fram till Niklas som står vid dockskåpet*

på hyllan och säger "Vi flyger". Niklas fortsätter sin lek och håller en dinosaurie i varje hand på dockskåpets tak. Elias tar sin dinosaurie och ställer den på taket bredvid Niklas och säger "Jag flög upp på taket här". Elias försöker komma in i Niklas lek genom att återskapa lekens handling såsom han uppfattar den. Han väljer här att samtidigt försöka prata sig in i leken. I film 3 ser återigen strategin när Frida återskapar Elin och Linus lek genom att banka korten i bordet, hon visar samhörighet genom spegling av leken: "Frida tar ett kort från bordet och tittar på Elin, sedan bankar Frida sin hög i bordet. När Frida försöker ta ytterligare ett kort från bordet samlar Linus ihop sina och säger "alla de här är mina". Frida tittar på sina kort och säger "de här är mina" och bankar sin hög i bordet".

En annan strategi som var återkommande är den som Tellgren (2004) beskriver går ut på att vara hjälpsam och bistå med material samt att ge bort en leksak. Detta var en strategi som barnen använde sig av för att bli inkluderade i leken, Detta blev tydligt för oss i film 4 när: *"Pelle kommer med mera kapplastavar till Antons och Kalles bygge "Här kommer mera" säger Pelle. Kalle som nu sitter bredvid Anton svarar Pelle "nej, inte här!" svarar Kalle med en bestämd röst, och visar med kroppsspråket att han inte vill att Pelle ska komma och störa deras bygge".* Ett försök att få tillträde till lek genom att hjälpa till att hämta mer kapplastavar, här blev det tyvärr ingen lyckad entré till leken. Liknande strategi ser vi i film 1 när Sebastian har lagat mat i dockvrån och bjuder barnen på mat att äta. Han förstärker även sin entré genom att använda språket. *"Katterna vill verkligen ha mycket mat" säger Sebastian och nu kryper flickorna runt på golvet som katter. Nathan säger "Ally, när jag kom hem från skolan blev ni glada". "Ja" svarar Ally. Flickorna lägger sig i soffan och Regina säger till Nathan att ibland sov vi middag när du kom hem. Nathan går ut ur rummet. Nathan kommer in i rummet igen och säger "ibland kom jag hem på kvällen." Sebastian försöker att servera mat igen till katterna men de putter bort maten".*

När vi reflekterar kring resultatet blir vi förvånade över att ingen av barnen använder sig av strategin av att hänvisa till en vuxen. Ingen säger "fröken har sagt att jag får vara med". Det är heller ingen som verbalt ställer frågan "får jag vara med?"

Den andra frågan var: Hur agerar barn i pågående lek när ett nytt barn söker tillträde? Där har vi sett att när ett barn söker tillträde i en pågående lek är det ibland svårt för dem att finna en plats. Vi ser att barn som hittat en lekconstellation ofta värnar om den och inte omedelbart släpper in andra barn. Detta kan vi se i film 3 när Frida provar olika strategier för att komma in i Elin och Linus lek. Elin säger: *"du har ingen lila" Frida svarar "nä", då säger Elin "du*

får inte göra detta". Elin bankar korten i bordet". Elin motsätter sig att ge Frida tillträde då hon inte har något lila kort. Tellgren (2004) beskriver hur barn möts ofta av fysiskt eller verbalt motstånd av de deltagare som försöker skydda sitt lekområde och upprätthålla det. Elin motsätter sig att Frida ska få vara med, hon fortsätter att försvara en redan etablerad lekkonstellation. När vi tittar på hur barn agerar i en pågående lek när ett nytt barn söker inträde så kan vi i våra analyser se framför allt två olika strategier som barnen använde sig av. En strategi var att erbjuda en mindre enligt vår tolkning attraktiv roll som t.ex. mamma eller pappa. I film 1 blir det väldigt tydligt för oss att Nathan använder sig av detta för att hindra Sebastian att delta i leken på samma villkor som de andra barnen. "Under tiden serverar Sebastian låtsas mat till flickorna. Flickorna vänder nu leken mot Sebastian och då lämnar Nathan soffan och går fram till Anette och säger "nu är du mamma". "Nej jag har ånkrat mig" svarar Anette". Här tolkar vi det som att rollen som mamma och pappa är mindre attraktiv, Anette vill inte äta mat om hon då blir mamma. I film fyra ser vi en annan strategi att bjuda in till lek genom att Anton verbalt bjuder in till lek: "Anton står bredvid och bygger på sitt torn, "hjälp mig istället!" säger han till Kalle och Pelle. Men pojkarna lyssnar inte på vad Anton säger utan samtalar och skrattar samtidigt som de fortsätter med sitt bygge. Efter en stund så börjar pojkarnas ton att svaja och rasar samtidigt som de skrattar. Nu vänder de sina blickar mot Anton och hans torn, de börjar hjälpas åt med det tornet istället". Här uttrycker Anton en önskan att få hjälp, han bjuder in de andra pojkarna till lek. Kalle och Pelle väljer att bygga tillsammans med Anton så fort deras torn rasar börjar de att bygga tillsammans med Anton och de sker enligt vår tolkning på lika villkor mellan alla tre pojkarna.

I vårt insamlade material blir det tydligt för oss att det ofta är umgänget med kamraterna som är viktigare än själva aktiviteten eller leken, detta belyser även Änggård (2006). Vi ser att barnen är väldigt engagerade och påhittiga när det gäller att få tillträde till lekområdet. I ett sociokulturellt perspektiv så har även språket en viktig betydelse för att kommunicera och bli delaktiga i olika sociala samspel. Pape (2001) anser att för att vara med och leka krävs en viss förmåga hos barn att umgås med andra, men det är ju även genom att leka som man tränar den förmågan. Vi ser i vår studie att barn använder sig av olika strategier för att söka tillträde till lek. Men även att det ofta kan krävas flera olika strategier i kombination med varandra innan ett lyckat tillträde kan ske. Vi har i vår yrkesroll en viss förståelse för förskolans verksamhet och hur barn agerar i olika situationer.

Under vårt arbete med studien och efter genomförda observationer och analyser är vi fascinerade av barns förmåga att finna strategier för tillträde till lek. Vi inte har sett deras engagemang på samma tydliga sätt tidigare. Vygotskij (1995) menar enligt vår tolkning att barn ska ses som en kompetent aktör i sin vardag. Han menar att alla människor är kreativa redan från tidig ålder och att det kan iakttas genom deras lekar. Barnen ingår i en gemenskap där de påverkar och blir påverkade av varandra

I läroplanen för förskolan (2006, s.9) står det att förskolan skall sträva efter att varje barn "utvecklar sin identitet och känner trygghet i den, utvecklar sin nyfikenhet och sin lust samt förmåga att leka och lära, utvecklar självständighet och tillit till sin egen förmåga ". Utifrån vår erfarenhet från förskolan ser vi att leken har en central plats i barns lärande. Det är i interaktionen med andra som barnen möter olika sätt att resonera och tolka verkligheten. Säljö (2000) menar att det är utifrån våra erfarenheter som vi sedan använder i framtiden för att förstå och kommunicera med varandra Imsen (2006) beskriver Vygotskijs sociokulturella perspektiv på att leken har ett enormt inflytande över barnets utveckling. Utifrån detta perspektiv så upplever vi att människor lär genom att delta i kommunikativa och praktiska samspelssituationer. I den nya läroplanen (2010, s10) står det att "förskolan ska sträva efter att varje barn utvecklar nyanserat talspråk, ordförråd och begrepp samt sin förmåga att leka med ord, berätta, uttrycka tankar, ställa frågor, argumentera och kommunicera med andra".

När vi reflekterar kring resultatet och läroplanen ser vi vikten av att barn får tillgång till språket i dess olika former, det talade, det skrivna och kroppsspråket. Vi anser i likhet med Pape (2001) att det är pedagogernas ansvar att skapa utrymme för barns språkliga utveckling i förskolan. Utifrån detta ser vi som Pape betydelsen av de vuxnas uppgift att skapa en tillåtande atmosfär där barnen får hjälp att lösa konflikter och missförstånd i ett respektgivande klimat. På förskolan har därför leken enligt vår tolkning en central betydelse.

Att komma in i lek kräver en viss förmåga att umgås med andra, men det är ju även genom att leka som man tränar den förmågan. Pape (2001, s.56) anser att vi kan beakta "leken både som ett mål och som ett medel i arbete med social kompetens". Här kan pedagoger göra mycket genom att vara närvarande i barnens lek och stötta de barn som ännu inte utvecklat denna sociala kompetens tillräckligt för att få tillträde. Pedagoger har också ett stort ansvar att även skydda pågående lek i vissa fall, för är vi rättvisa mot barnen om vi hela tiden propsar på att alla ska få vara med? Av erfarenhet vet vi att en del barn behöver mer tid och engagemang än

andra för att bygga upp lek tillsammans med en kamrat eller flera kamrater. Det kan vara barn som har svårt att påbörja eller att få tillträde till lek i vanliga fall och då är det viktigt att vuxna stöttar de barnen och värnar om deras lek. Det viktiga är att vara uppmärksam på hur barnen agerar och att inte det är samma barn som hela tiden hamnar utanför. Leken är så oerhört viktigt och om vi vuxna ska gå in och styra för mycket så riskerar vi att minimera barns utveckling till interaktion med varandra. Gränsen är hårfin.

Vi är imponerade av hur mycket arbete barn lägger ner på att få tillträde, men också för att bevara sin etablerade lekkonstellation. Tellgren (2004) anser att barn lägger mycket energi på två grundläggande strategier. Den ena är att skapa kamratallianser och den andra är att skydda sitt interaktionsutrymme, som vi beskrivit ovan är de situationer där lek och andra aktiviteter som barn ägnar sig åt tillsammans äger rum. Just dessa grundläggande strategier har fått oss att bli mer medvetna om hur barn påverkas av alla dessa avbrott som de utsätts för i förskolan. Avbrott består oftast av rutinsituationer som t.ex. måltider, utelek och inplanerade aktiviteter. Vi har i vårt material även blivit medvetna om att det finns flera andra faktorer som också kan innebära avbrott i leken eller att leken ändrar riktning. I vår studie blev detta väldigt tydligt när det tillkom ny rekvisita (se film 5) i rummet under lekens gång. Leken ändrade riktning och även rollerna blev förändrade.

Vi anser att det är av största vikt att pedagogerna ständigt är uppmärksamma på barns lek utan att störa för mycket. Vi behöver mer förståelse för vad som händer i leken, och bli medvetna om hur barn agerar i sina strategier både för att få tillträde och hur barn utesluter andra barn i lek. Det för att synliggöra och öka kunskaperna för hur barns sätt att söka tillträde till lek förändras utifrån de nya erfarenheter som barnen får under sin vardag på förskolan. Detta anser vi är av största vikt då vi ser leken som oerhört viktig för barnens utveckling.

För framtida forskning vore det intressant att följa en barngrupp eller några barn under en längre tid, för att se hur barns nya erfarenheter och lärdomar påverkar deras agerande i framtiden när det gäller val av strategier för tillträde till lek. Det hade även varit intressant att titta på om det skiljer sig mellan hur flickor och pojkar gör sina val av strategier, vi har inte i vår studie haft fokus på om eller hur det skiljer sig mellan könen. I vårt arbete har vi gjort avgränsningar när vi valde att använda oss av videoobservationer för att undersöka hur barn söker tillträde till lek. Det hade även varit intressant att observera filmerna tillsammans med barnen och höra hur de resonerar kring det som händer i leken. Har barn samma uppfattning som oss vuxna vad gäller delaktighet i lek?

8. Referenser

- Bjørndal, R. P. Cato. (2003). *Det värderande ögat; observation, utvärdering och utveckling i undervisning och handledning*. Stockholm.
- Dysthe, Olga. (2003). *Dialog, samspel och lärande*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Ekeningren, Ann-Marie & Hinnfors, Johan. (2006). *Uppsatshandbok, Hur du lyckas med din uppsats*. Danmark: Studentlitteratur.
- Esaiasson, Peter, m.fl. (2007). *Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. (3.rev.uppl.) Stockholm: Norstedts juridik.
- Forsell, Anna. (red.) (2005). *Boken om pedagogerna*. Stockholm: Liber.
- Heikkilä, Mia & Sahlström, Fritjof. (2003). *Barns perspektiv och barnperspektiv*. Pedagogisk forskning i Sverige årg.8, nr 1-2. 141 s. (<http://www.ped.gu.se/pedfo/v8/n1.html>)
- Imsen, Gun. (2006). *Elevens värld, introduktion till pedagogisk psykologi*. Lund: Studentlitteratur.
- Johansson, Bo & Svedner, Per Olov. (2006). *Examensarbetet i lärarutbildningen*. Uppsala: Kunskapsförlaget.
- Löfdahl, Annica. (2007). *Kamratkulturer i förskolan*. Stockholm: Liber.
- Pape, Kari. (2001). *Social kompetens i förskolan – att bygga broar mellan teori och praktik*. Stockholm: Liber.
- Pramling-Samuelsson, Ingrid & Asplund-Carlsson, Maj. (2003). *Det lekande lärande barnet – i en utvecklingspedagogisk teori*. Stockholm: Liber.
- Pramling-Samuelsson, Ingrid., & Sheridan, Sonja. (2006). *Lärandets grogrund*. Lund: Studentlitteratur.
- Strandberg, Leif. (2009). *Vygotskij i praktiken, bland plugghästar och fusklappar*. Finland: Norstedts förlagsgrupp AB.
- Stukát, Staffan. (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.
- Säljö, Roger. (2000). *Lärande i praktiken, ett sociokulturellt perspektiv*. Stockholm: Norstedts Akademiska förlag.
- Tellgren. Britt. (2004). *Förskolan som mötesplats - Barn strategier för tillträden och uteslutningar i lek och samtal*. V Frölunda: DocuSys.
- Utbildningsdepartementet. (2006). *Läroplan för förskolan*. Stockholm: Fritzes.

Utbildningsdepartementet. (2010). *Läroplan för förskolan Lpfö 98, Reviderad 2010*. Stockholm: Fritzes.

Vygotskij, Lev. (1995). *Fantasi och kreativitet i barndomen*. Göteborg: Daidalos.

Ytterhus, Borgunn. (2003). *Barns sociala samvaro- inklusion och exklusion i förskolan*. Lund: Studentlitteratur.

Änggård, Eva. (2006). *Barn skapar bilder i förskolan*. Lund: Studentlitteratur.

GÖTEBORGS UNIVERSITET

INST FÖR PEDAGOGIK, KOMMUNIKATION OCH LÄRANDE

Bilaga A

Hej!

Vi heter Carina Bjurkvist och Annika Karlsson och vi läser på lärarprogrammet vid Göteborgs Universitet och ska nu skriva vårt examensarbete.

Vi har valt att genomföra en studie kring hur barn inkluderar och exkluderar varandra i leken. Detta för att vi vill ha en större förståelse för hur de gör och vilka strategier de använder sig av, men även för att vi som blivande lärare ska kunna möta barnen på ett bra sätt.

Vi kommer att samla in material till vår studie genom att genomföra observationer med hjälp av videokamera. Eftersom vi är intresserade av att observera barnens sociala samvaro i lek så behöver vi filma flera barn samtidigt. Detta kommer att ske på deras avdelning som är välbekant och där de är trygga. Vi kommer att berätta för barnen att vi kommer att filma deras lek, men även vara lyhörda för om de inte vill vara med på film. Allt vårt insamlade material kommer att behandlas helt konfidentiellt och verken barnens namn eller förskolans namn kommer att kunna utläsas i slut arbetet. Det är med andra ord vi två som kommer att titta på filmerna. De uppgifter vi kommer att samla in kommer enbart att användas i forskningssyfte. Efter att vi är klara med vårt forskningsprojekt kommer vi att radera vårt inspelade material men även förstöra våra anteckningar kring observationerna.

Har ni några frågor om vår studie så tveka inte att kontakta oss för mer information!

Carina Bjurkvist tel. xxxxxxxxxxxx mail. xxxxxx.xxxxxxxxxxxx@xxxxx.xxxxxxxxx.xx

Annika Karlsson tel. xxxxxxxxxxxx mail. xxxxxx.xxxxxxxxxxxx@xxxxx.xxxxxxxxx.xx

Tack på förhand!

Med vänliga hälsningar

Carina Bjurkvist & Annika Karlsson

Jag tillåter att mitt barn medverkar i studien

Vårdnadshavare

Namnförtydligande

Ni har rätt att ändra ert ställningstagande i efterhand meddela oss iså fall så snart som möjligt, då det är ett frivilligt deltagande.